

2 p. Mokymasis bendradarbiaujant – efektyvus darbas grupėmis

Mokymasis bendradarbiaujant – bendras darbas mažomis grupėmis siekiant to paties tikslo. Mokinių mokymasis grupėje nėra švietimo naujovė. Deja, daug metų darbas grupėje siejamas su visiems žinoma problema – dirba vienas arba du mokiniai, o visi naudojami jų darbo rezultatais. Tačiau dar didesnę rūpestį kėlė ir kelia klausimas, kiek išmoksta tie grupės nariai, kurie nedirba, ir ar iš viso jie ką nors išmoksta.

3 p. Mokymo ir mokymosi tobulinimo žingsniai

Mokyklai svarbu parengti mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo sistemą, kad vertinimas ugdymo procese kiekvienam mokiniui padėtų mokytis, tėvams suteiktų informacijos apie vaikų mokymąsi, mokytojams padėtų tikslingai stebėti mokymąsi ir laiku suteikti mokiniams grįžtamąjį ryšį. Ši vertinimo sistema turėtų būti ne tik apgalvotai sukurta, bet ir nuolat tobulinama atsižvelgiant į ugdymo turinio kaitą, mokinių poreikius, mokymosi konteksto pokyčius.

4–5 p. Sisteminis požiūris į mokymąsi

Kad mokymas(is) nebūtų fragmentiškas, reikia kompleksinių sprendimų, apimančių efektyvius, įrodymais grindžiamus mokymosi metodus, formas bei priemones.

5 p. Savivaldus mokymasis – tai mokymasis gyvenimui arba kaip netrukdyti vaikui mokytis?

Kitaip pažvelkite į vaiko mokymąsi, tikėkite jo mokymosi sėkme, skatinkite jo atsakomybę už savo mokymosi veiklą, procesą ir rezultatus bei pripažinkite vaiką kaip savivaldžiai besimokančią asmenybę.

6 p. Svarbiausia tėvų pareiga – domėtis savo vaiku

Kolegos dažnai juokauja, kad jei mokytojai pavyksta užmegzti puikius bendradarbiavimo su tėvais ryšius, tai jis jau yra atlikęs pusę darbo!

7 p. Septyni rugsėjo mažmožiai

Kasmet prieš naują kelionę į savo pedagoginę kuprinę įsidedu keliolika mažmožių. Šiuos mažmožius – „motyvuojančiąją mikstūrą“ – vartoju nuolat. Kitaip neišdrįščiau su Jumis dalytis.

8 p. Mažais žingsneliais skaitymo džiaugsmo link

Laukdama rugsėjo, mąstau, kiek mano mokiniai paaugo per vasarą skaitydami, kokio ūgio jų knygu medžiai, su kokiais naujais knygų veikėjais jie norėtų susitikti sapnų upėje...

Sveiki dar vieną rudenį!

Norėdami nepaskęsti Rugsėjo 1-osios sveikinimų jūroje, bet žinodami, kokia ši kaskart nauja pradžia svarbi, dalijamės Jeffo Bezos (didžiausio pasaulyje elektroninės komercijos portalo amazon.com įkūrėjo ir prezidento) kalbos, pasakytos Prinstono universiteto studentams, fragmentais.

Šie klausimai tinka visiems... Kažkas jau galbūt žino atsakymus, o kažkam dar reikia savęs paklausti, įsiklausyti, pabandyti atsakyti...

Kaip pritaikysime savo talentus? Ką rinksimės?

Ar mūsų pagrindinė jėga bus inercija, ar aistra?

Laikysimės dogmų ar būsime originalūs?

Pasirinksime ramų ir lengvą gyvenimą ar tarnystę ir riziką?

Priimsime kritiką ar laikysimės savo įsitikinimų?

Būdami neteisūs – išsisukinėsime ar atsiprašysime?

Kai bus sunku, pasiduosime ar būsime nepalaužiami?

Būsime cinikai ar kūrėjai?

Būsime gudrūs kitų sąskaita ar būsime geri?

Tai mūsų pasirinkimai. Tegul būna jie teisingi ir įkvepiantys. Tiems, kurie šalia...

Jau penkioliką kartą kviečiame skaityti „Šoktoną“!

Šio numerio skyrelyje *Aktualu ir naudinga* rasite du mokytojų praktikų parengtus straipsnius. Pirmajame – apie mokymąsi bendradarbiaujant savo įžvalgomis ir patirtimi dalijasi Kuršėnų Lauryno Ivinskio gimnazijos mokytoja Valdonė Verseckienė, antrajame pristatoma Šilutės Vydūno gimnazijos mokytojų Tatjanos Balvočienės ir Kęstučio Mockaus parengta mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo sistema. Šių mokytojų patirtis, pasiūlytos idėjos, tikimės, skatins ieškoti, kaip visa tai įgyvendinti savo mokykloje.

Skyrelyje *Su „Šok“ ženklų* kalbame apie leidyklų „Alma littera“ ir „Šviesa“ parengtas mokomąsias bei metodines priemones, atskleidžiame spausdintų ir skaitmeninių priemonių ryšį.

Kaip netrukdyti vaikui mokytis? Kaip tėvai galėtų padėti? Rugsėjo pradžioje Jūs, pradinių klasių mokytojai, aukštesniųjų klasių auklėtojai tradiciškai susitinkate su mokinių tėvais, kalbatės apie vaikus, ugdymo procesą, galbūt pristatote mokyklos ar savo klasės veiklos planą ir pan. Jūsų dėmesiui du straipsniai apie vaiko ugdymą, tėvų (si)traukimą į klasės, mokyklos gyvenimą: 5-ame puslapyje – mokslininkų, o 6-ame – lietuvių mokytojos, dirbančios Švedijos mokykloje, parengti straipsniai.

Norime atkreipti dėmesį ir į 6–7 puslapiuose esančius mažmožius... Tiksliau, į labai svarbius ir didelius 7 mažmožius, kuriuos atrado, sudėliojo „į lagaminėlius“ ir dalijasi su jumis pedagogė lektorė Lidija Laurinčiukienė. Manome, kad tie mažmožiai kiekvienam pravers padedant naują kelionę... Ir ne tik dabar, ne tik rugsėjį, bet ir vėliau, kasdien...

Kad dalytis yra gera, turbūt esame patyrę visi. Džiaugiamės, kad mums rašote ir dalijatės savo ar mokinių atradimais, idėjomis, nuveiktais darbais... 8-ame puslapyje – Naujamiesčio vidurinės mokyklos mokytojos Birutės laiškas, įkvepiantis eiti nors ir mažais, bet tvirtais žingsneliais skaitymo džiaugsmo link...

Mokymasis bendradarbiaujant – efektyvus darbas grupėmis

Dirbant pagal atnaujintas Bendrąsias programas pedagogams kyla daug klausimų, susijusių su įvairiais kompetencijomis grindžiamo ugdymo aspektais. Tai aktualu visų dalykų mokytojams. Nepakanka mokiniams suteikti dalykinių žinių ir gebėjimų. Mokytojui svarbu suplanuoti ugdymo turinį ir procesą taip, kad mokymasis dalyko ugdytų ir mokinių esmines bendrąsias kompetencijas.

Mokymasis bendradarbiaujant – efektyvi mokymo ir mokymosi strategija, kuri sėkmingai taikoma įvairiose pasaulio šalyse. Nuoseklus ir kryptingas jos taikymas padeda mokiniams ne tik geriau išmokti mokomąjį dalyką, bet ir ugdo jų bendrąsias kompetencijas, ypač socialinę, komunikavimo ir mokėjimo mokytis. Kartu yra kuriama refleksijos ir lyderystės kultūra klasėje ir mokykloje. Mokymasis bendradarbiaujant – geriausiai pasaulyje ištyrinėta mokymo(si) strategija. Mokytojai, kurie suvokia mokymosi bendradarbiaujant principus ir svarbiausius elementus, žino pagrindines mokymosi bendradarbiaujant struktūras ir geba jas tikslingai taikyti, atsižvelgdami į įvairių pedagoginių kontekstą, turi puikų kompetencijomis grindžiamo ugdymo įrankį.

Prieš aštuoniolika metų vasarą Šiauliuose vyko anglų kalbos kursai mokytojams. Viena diena buvo planuojama taip, kad vyktų daug trumpų sesijų, trunkančių tiek, kiek trunka pamoka mokykloje. Iki šiol atsimenu vieną – mokytoja iš Kanados įdomiai supažindino grupės narius. Buvo smagu ir linksma. Visi aktyviai dalyvavome. Paskui kiekvienas gavome po pluoštelį susegtų lapų su straipsniu, kaip organizuoti efektyvų darbą grupėmis – mūsų mokytoja neturėjo laiko jo komentuoti. Manau, todėl, kad mums, tuomet neįpratusiems prie grupinio darbo metodų, praktinei veiklai reikėjo daugiau laiko negu buvo tikėtasi. Grįžusi namo vakare straipsnį perskaičiau. Man pasirodė, kad tai kitokio, negu čionykštis, mokymo(si) konteksto „sąsąs teorija“ ir tą straipsnį padėjau į lentyną. Nusprendžiau, jog galiu pritaikyti tik praktinę veiklą. Rudenį išmėginau tai su savo mokiniais. Pavyko. Vaikams patiko. Tada ir jie, ir, deja, aš suvokėme, kad tai, ką darėme, – smagus žaidimas, padedantis ugdyti mokinių kalbėjimo gebėjimus ir pajavairinti pamoką.

Tą pluoštelį susegtų lapų atradau ir dar kartą perskaičiau po dešimties metų ir tik tada supratau kiekvieną sakinį, pavyzdžiui, sąvokas „teigiama bendradarbiaujančios grupės narių tarpusavio priklausomybė“ ir kitas skaičiau ne kaip teorinius terminus ar apibendrinimus, o kaip žodžius, po kuriais slypi daugybė praktinių dalykų, apie kuriuos buvau skaičiusi ar girdėjusi per seminarus, kuriuos buvau išbandžiusi ir atradusi sau ir savo mokiniais. Tuomet jau žinojau, kas yra mokymasis bendradarbiaujant, ir jau keletą metų buvau bandžiusi nuosekliai ir kryptingai taikyti šią mokymo(si) strategiją. Tikrai mokymosi bendradarbiaujant metodus vertinau ne vien kaip kalbinius žaidimus grupėje. Priešingai, supratau, kokie jie svarbūs ir kokia gėlmė slypi po šiais „žaidimais“. Norėjau kuo daugiau skaityti, sužinoti, išbandyti. Skaitau ir bandau iki šiol. Manau, kad kuo toliau, tuo nuodugniau suvokiu, kas yra mokymasis bendradarbiaujant. Džiaugiuosi, kad jį atradau. Tik norėtusi, kad būčiau atradusi daug anksčiau.

Mokymasis bendradarbiaujant – bendras darbas mažomis grupėmis siekiant to paties tikslo. Mokinių mokymasis grupėje nėra švietimo naujovė. Deja, daug metų darbas grupėje siejamas su visiemis žinoma problema – dirba vienas arba du mokiniai, o visi naudojami jų darbo rezultatais. Tačiau dar didesnę rūpestį kėlė ir kelia klausimas, kiek išmoksta tie grupės nariai, kurie nedirba, ir ar iš viso jie ką nors išmoksta. Šių problemų dažniausiai atsiranda todėl, kad darbas grupėje organizuojamas be labai svarbaus dalyko – struktūros, padedančios visus mokinius įtraukti į darbą ir užtikrinti, kad kiekvienas mokinyš išmoktų tai, ko mokomasi.

Mokymasis bendradarbiaujant – darbas grupėmis, tačiau ne kiekvienas darbas grupėmis yra mokymasis bendradarbiaujant. Mokytojas, kuris organizuoja mokymąsi bendradarbiaujant, žino, kad šis mokymasis bus efektyvus, jei bus remiamasi trimis elementais:

- *Teigiama tarpusavio priklausomybė* – grupės sėkmė priklauso nuo kiekvieno jos nario sėkmės.
- *Asmeninė atsakomybė* – kiekvienas mokinyš turi išmokti tai, ko mokomasi.
- *Bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžiais* – kad grupės veikla būtų efektyvi, reikia sąveikos su kitais žmonėmis įgūdžių ir gebėjimo tarpusavyje keistis informacija.

Kodėl visi šie mokymosi bendradarbiaujant elementai būtini? Teigiama grupės narių tarpusavio priklausomybė, asmeninė atsakomybė ir bendravimo bei bendradarbiavimo įgūdžiai – visi šie elementai, derinami tarpusavyje, lemia efektyvų grupės darbą. Kai tik kuris nors vienas iš jų dingsta per pamoką, labai sumažėja efektyvios grupės veiklos tikimybė. Būtent dėl šių elementų iš esmės skiriasi paprastos grupės, kur mokiniai atlieka grupines užduotis, ir grupės, kur moki-

niai mokymasi bendradarbiaujant. Kai mokytojai skundžiasi, kad jų suformuotos bendradarbiaujančios grupės dirba neefektyviai, pradėjus nagrinėti dažniausiai paaiškėja, jog trūksta vieno iš šių elementų, o kartais ir kelių. Problemų paprastai nekyla, kai įtraukiami trūkstami elementai ir nuolat stengiamasi juos išlaikyti.

Teigiama tarpusavio priklausomybė (pavyzdžiui, specialių vaidmenų, padedančių atlikti užduotį, skyrimas, dalijimasis vienu užduoties lapu arba skaitomo teksto skirstymas į atskiras dalis, kai be kiekvieno grupės nario indėlio neįmanoma atlikti užduoties ir kt.) skatina mokinius dirbti kartu, sudaro sąlygas bendradarbiauti, t.y. domėtis, kaip sekasi kitiems grupės nariams. Suvokdami, kad vieno sėkmė glaudžiai siejasi su kitų sėkme, grupės nariai ilgainiui pradeda aktyviai bendradarbiauti.

Jausdamas asmeninę atsakomybę, kiekvienas turi išmokti tai, ko mokosi. „Mokomės kartu, bet atsiskaitome individualiai, nes kiekvienas yra atsakingas už save. Kiti grupės nariai mums padeda mokytis, bet jie negali išmokti už mus ar pelnyti mums geresnį pažymį.“ Šią taisyklę žino kiekvienas klasės, kurioje bendradarbiaujama grupėmis, mokinyš. Taikoma įvairių praktinių būdų, kad ši taisyklė veiktų. Jei mokytojas, organizuodamas darbą klasėje, šios taisyklės nuosekliai laikosi, ilgainiui įsitikina, kokia įtaka daroma mokinių mokymosi motyvacijai.

Nepalijaujamas dėmesys bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžiams suteikia mokiniams galimybių nuolat jų įgyti ir praktiškai taikyti tuos įgūdžius, kurie padeda sėkmingai bendrauti ir veikti kartu su bendramoksliais. Neturint vadovavimo, keitimosi informacija, pasitikėjimo, konfliktų valdymo įgūdžių, neįmanoma bendradarbiauti. Mokantis šių įgūdžių, labai svarbu, kad grupės nariai būtų vienas šalia kito, nes dialogas padeda veiksmingai siekti grupės tikslų, susijusių su kiekvieno grupės nario mokymusi. Būtina palaikyti veiksmingus grupinio darbo santykius, kurių neįmanoma sukurti be nuolatinės refleksijos, kai mokytojas ir mokiniai nagrinėja grupių veiklą ir numato tobulintinus dalykus. Stebėdamas savo mokinius, dirbančius grupėmis, mokytojas mato, kokių įgūdžių jie turi ir kokių – ne. Žinodamas, kurių įgūdžių mokiniams trūksta, kad bendradarbiaujančios grupės darbas būtų sėkmingas, mokytojas nuspręs, kaip jų įgyti pirmiausia.

Mokytojai, kurie gebėjo integruoti visus šiuos elementus per dėstomųjų dalykų pamokas, įsitikino, jog darbas grupėmis padeda kiekvienam mokiniui siekti geresnių mokymosi rezultatų. Be to, didėja mokinių savivertė, stiprėja jų mokymosi motyvacija, gerėja požiūris į kitus mokinius, jaučiama daugiau pagarbos vienų kitiems. Įvairių pasaulio šalių mokytojų teigimu, mokymasis bendradarbiaujant pagyvina mokymosi procesą jų klasėse ir iš naujo įžiebiamas mokymo ir mokymosi džiaugsmą.

Mokymasis bendradarbiaujant nėra panacėja, kuri gali sparčiai sutvarkyti klasėje vykstančius procesus ir kurią taikyti mokytojai gali išmokti per keletą valandų. Mokytojams reikia laiko nuodugnai išnagrinėti taikomas technikas, o mokiniams – išsiugdyti bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžių, užtikrinančių efektyvų grupės darbą. Paaiškėjo, kad įvairių pasaulio šalių mokytojų, kuriose buvo remiami šios mokymo(si) strategijos besimokantys mokytojai ir jų mokymuisi buvo skiriama pakankamai laiko, pastangos nenuėjo veltui.

Kaip ir kasmet, laukiu rugsėjo. Peržvelgiu sukauptą patirtį, išmokus, sėkmingai taikomus metodus. Aiškinuosi, kas ir kodėl

nepavyko taip, kaip tikėjaisi. Žinau, nuo ko pradėsiu tose klasėse, su kuriomis dirbu jau ne pirmus metus. Nekantrauju susipažinti su naujais mokiniais, kad kuo greičiau galėčiau juos tikslingai suskirstyti į grupes, sužinoti, kuriuos bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžius teks ugdyti pirmiausia, kokias mokymosi bendradarbiaujant struktūras turėsiu rinktis, formuodama teigiamą naujai sudarytų grupių narių tarpusavio priklausomybę.

Mąstau apie savo ir kitų Lietuvos mokytojų mokinius. Kaip seksis mums, mokytojams, padėti jiems mokytis ir išmokti? Kaip mums pavyks suderinti dalyko mokymą su bendrųjų kompetencijų ugdymu? Mintyse tęsiu diskusiją su kolegomis, pradėta per įvairius susitikimus, seminarus, konferencijas. Tikiuosi, kad mokytojai, kurie jau ne pirmus metus bando įminti sėkmingo grupinio darbo paslaptis, randa atsakymus į klausimus, kilusius tada, kai žengė pirmuosius žingsnius. Žinau, kad atsakymai iškelė naujų klausimų ir paskatino „nerti“ gilyn į mokymąsi bendradarbiaujant. Rūpi, kad kuo daugiau kolegų „prisijaukintų“ ir į savo klases „atsivestų“ šią mokymo ir mokymosi strategiją, nuoširdžiai tikėdami kiekvieno savo mokinio galimybėmis patirti sėkmę, atradimo, bendravimo bei bendradarbiavimo džiaugsmą.

Kokie esminiai sėkmingos pradžios komponentai?

- *Įsipareigojimas ir atsidavimas* – pirmiausia savo mokiniais. Mokiniai mato ir jaučia, ar mokytojas tiki tuo, ką daro. Jie vertina atkaklias mokytojo pastangas padėti jiems patirti sėkmę ir po truputį mokosi dialogo su mokytoju ir bendramoksliais dėl savo mokymosi. Netgi jei ne viskas pavyksta iš karto, jie kartu su mokytoju pratina nenuleisti rankų ir ieškoti problemų sprendimo būdų.
- *Tinkamas naujovių diegimo tempas* turi būti ne per greitas ir ne per lėtas. Mokytojas, nusprendęs visiškai integruoti mokymąsi bendradarbiaujant į savo mokymo praktiką, turi žinoti, kad reikės bent dvejų ar trejų metų, kol įgus tinkamai jį taikyti, t.y. derinti akademinis ir socialinius klasese vykstančių procesų aspektus. Kad įvaldytume mums patiems naujus efektyvaus darbo grupėmis organizavimo niuansus, reikia laiko ir kantrybės. Ir labai svarbu išmokti derinti mokymąsi bendradarbiaujant su kitomis mūsų taikomomis mokymo(si) strategijomis, padedančiomis mokiniams sėkmingai mokytis.
- *Bendraminčių parama*. Ji labai svarbi mokytojui, nusprendusiam įvaldyti šią mokymo(si) strategiją – panašiai, kaip teigiama tarpusavio priklausomybė yra gyvybiškai svarbus mokymosi bendradarbiaujant pamokos elementas. Sėkmė ateis greičiau, jei turėsime bent vieną kolegą, su kuriuo galėsime atvirai reflektuoti, aptarti perskaitytą straipsnį ar knygos apie mokymąsi bendradarbiaujant skyrių, pasidalyti, kaip sekasi diegti naujus dalykus, kartu ieškoti problemų sprendimo būdų. Būtų idealu, jei tai būtų kolegos, mokantys tuos pačius mokinius.

Manau, man pritaris tie, kurie yra sukaupe šiek tiek mokymosi bendradarbiaujant taikymo patirties. Tikiuosi, kad čia išsakytos mintys bus naudingos ieškantiesiems efektyvių darbo grupėmis būdų. Tikiu, kad pažindami savo mokinius ir ieškodami rasime atsakymų, geriausiai tinkančių jiems, jų gyvenimo ir mokymosi kontekstui. Sėkmės mums visiems – ir mokytojams, ir mokiniams!

Valdonė Verseckienė, anglų kalbos mokytoja Kuršėnų Lauryno Ivinskio gimnazija

BENDRADARBIAUJANČIOS GRUPĖS	ĮPRASTINĖS GRUPĖS
<ul style="list-style-type: none"> • Suformuota teigiama tarpusavio priklausomybė. • Kiekvienas atsako už save ir už kitus komandos narius. • Heterogeniška komanda.* • Sudarant komandą, skatinama pasitikėti, jausti atsakomybę ir susitelkti. • Komandos nariai dalijasi vadovo pareigomis. • Formuojami, taikomi ir įvertinami bendravimo įgūdžiai. • Mokytojas nuolat stebi ir kontroliuoja grupės darbą, žymisi pastabas, teikia grįžtamąją informaciją dėl grupės veiklos, prireikus įsiterpia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nėra teigiamos tarpusavio priklausomybės. • Kiekvienas atsako tik už save, o ne už komandos narius. • Homogeniška komanda.** • Komanda neformuojama. • Komandos lyderiu skiriamas vienas jos narys. • Daroma prielaida, jog turima bendravimo įgūdžių (bet dažnai jų nėra). • Mokytojas nestebi ir nekontroliuoja grupės darbo, neteikia grįžtamosios informacijos dėl jos veiklos.

(Iš: Barrie Bennet, Carol Rolheiser-Bennet, Laurie Stevahn. *Mokymasis bendradarbiaujant: Kur jausmai ir protas susitinka*. Vilnius: Garnelis, 2000.)

* *Heterogeniška komanda* – mišri grupė. Ją sudaro mokytojas, įtraukdamas įvairių gebėjimų ar pasiekimų, ar skirtingų lyčių, ar rasių mokinius ilgesniam laikotarpiui.

** *Homogeniška komanda* – vienalytė grupė. Į ją dažniausiai susiburia patys mokiniai pagal draugystę, pasiekimus ir kt. Kartais tokią grupę sudaro ir mokytojas tam tikroms užduotims atlikti.

Mokymo ir mokymosi tobulinimo žingsniai

Viena iš mokyklos veiklos sričių, kuri aktuali visiems bendruomenės nariams – mokiniams, jų tėvams, mokytojams, mokyklos administracijai – tai mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimas. Todėl mokyklai svarbu parengti mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo sistemą, kad vertinimas ugdymo procese kiekvienam mokiniui pagelbėtų mokytis, tėvams suteiktų informacijos apie vaikų mokymąsi, mokytojams padėtų tikslingai stebėti mokymąsi ir laiku suteikti mokiniams grįžtamąjį ryšį. Ši vertinimo sistema turėtų būti ne tik apgalvota sukurta, bet ir nuolat tobulinama atsižvelgiant į ugdymo turinio kaitą, mokinių poreikius, mokymosi konteksto pokyčius.

Taigi 2011–2012 mokslo metais nemažai dėmesio skyrėme gimnazijoje taikomai mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo sistemai tobulinti. Naudojomės atliktais mokinių ir jų tėvų nuomonių tyrimais, organizavome gimnazistų apklausą „Koks vertinimas yra geras?“ (1 pav.). Su kolegų komanda taikydami grupinio tyrinėjimo metodą, ieškojome atsakymų į klausimus, susijusius su mokyti padedančiu vertinimu ugdymo procese. Taip pat nagrinėjome, kaip bendradarbiauja nuolat veikiančios struktūriniai gimnazijos viene-

tai (Mokytojų taryba, Metodikos taryba, dalykų metodinės grupės), gvildindami mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo klausimus.

Pateikiame Šilutės Vydūno gimnazijoje veikiančios vertinimo sistemos schemą (2 pav.), kurią sukūrėme 2011–2012 mokslo metais. Iš schemos matyti, kas yra vertinimo proceso dalyviai, koks jų tarpusavio ryšys šiame procese. Visos schemos dalys papildytos sąrašais, aiškinančiais, kokia informacija kaupiama vertinant mokinių pažangą ir pasiekimus, kaip ir kur ši informacija fiksuojama, kaip naudojama.

Remiantis šios schemos pavyzdžiu, gali būti parengtos ir kitos analogiškos schemos, pavyzdžiui, schema, kurioje nurodoma, kaip stiprinti mokomųjų dalykų integracinius ryšius.

Ieškodami mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo sistemos tobulinimo galimybių, atradome ir kitų mums naujų dalykų. Schemoje pateikiamo struktūrinio vieneto „Grupė mokytojų, dirbančių konkrečioje klasėje“ iki šiol mūsų gimnazijoje nebuvo. Remdamiesi atliktų tyrimų, apklausų, grupinio tyrinėjimo ir kitokiais duomenimis, priėjome prie išvados, kad gimnazijoje turi veikti ne tik dalykų metodinės grupės (pavyzdžiui, tiksliųjų ir gamtos mokslų ir kt.), bet ir mokytojų, dirbančių konkrečioje klasėje, grupės. Padaryti šią išvadą padėjo ir mokinių komentarai bei siūlymai, pateikti apklausos dėl vertinimo anketose (1 pav.). Išskirdami mokyti padedančio vertinimo aspektus, mokiniai pabrėžė, kad mokyti jiems taip pat padėtų ir visų su ta pačia klase dirbančių mokytojų bendri susitarimai dėl skiriamų namų darbų apimties, mokymosi projektų organizavimo (laiko, apimties), kūrybinių darbų rengimo.

Mokinių nuomone, tada jų pažangos ir pasiekimų vertinimas būtų veiksmingesnis. Mokiniai pateikė mokytojų veiksmingo bendradarbiavimo pavyzdžių, tačiau tokio bendradarbiavimo ir susitarimo sistemos gimnazijoje iki šiol nebuvo.

Todėl, aptarę šį klausimą Metodikos taryboje ir dalykų metodinėse grupėse, numatėme gimnazijoje nuo 2012–2013 mokslo metų rengti kiekvienos 1–2 (9–10) klasės mokytojų grupių reguliarius susitikimus. Juose turėtų būti aptariami įvairūs aktualūs darbo su konkrečia klase klausimai, pavyzdžiui, tariamasi, kokius šioje klasėje taikyti mokymosi ir pažangos vertinimo būdus, kokios apimties skirti namų darbus, kaip stiprinti integracinius ryšius, organizuoti mokymosi projektus ir kt. Tai padės veiksmingiau tobulinti mokymą ir mokymąsi, toliau kartu ieškoti geriausių sprendimų.

Turimą vertinimo sistemą patobulinome vykdydami 2011 ir 2012 metų veiklos planuose numatytas veiklas, įsivertindami (vidaus auditas), dalyvaudami šalies projekte „Besimokančių mokyklų tinklai 3“ (BMT3). Šioje veikloje dalyvavo ne tik koordinacinių grupių ir BMT3 projekto komandos nariai, bet ir visi gimnazijos mokytojai – dėl vertinimo tobulinimo gimnazijoje buvo tariamasi Metodikos taryboje, dalykų metodinėse grupėse.

Tatjana Balvočienė,
Kęstutis Mockus,
Šilutės Vydūno gimnazija

Koks vertinimas yra geras?

Mieli mokiniai, nuolat vertindami Jūsų pažangą ir pasiekimus, norime, kad vertinimas padėtų Jums mokytis, o mums – suprasti, kaip geriau organizuoti mokymosi procesą. Prašome atsakyti į šios anketos klausimus.

Apklausa anoniminė, prašome įrašyti tik klasę ir anketos pildymo datą.

_____ klasė

Mano mokymosi pažanga ir pasiekimai yra vertinami (pažymėk visus tinkamus atsakymus):

- recenzija
- komentaras žodžiu
- komentaras raštu
- aptarimas grupėje (klasėje)
- aptarimas individualiai
- informacija tėvams
- kaupiamasis balas
- pagyrimas
- pažymys
- kita (įrašyk): _____

Mano mokymosi pažangos ir pasiekimų vertinimas padeda man mokytis (pažymėk tinkamą atsakymą ir pakomentuok):

TAIP / NE / NEŽINAU
Tavo komentaras (pateik konkrečių pavyzdžių):

1. _____

2. _____

3. _____

2011 m. lapkričio _____ d.
Šilutės Vydūno gimnazija

1 pav. Mokinių apklausos dėl vertinimo anketa

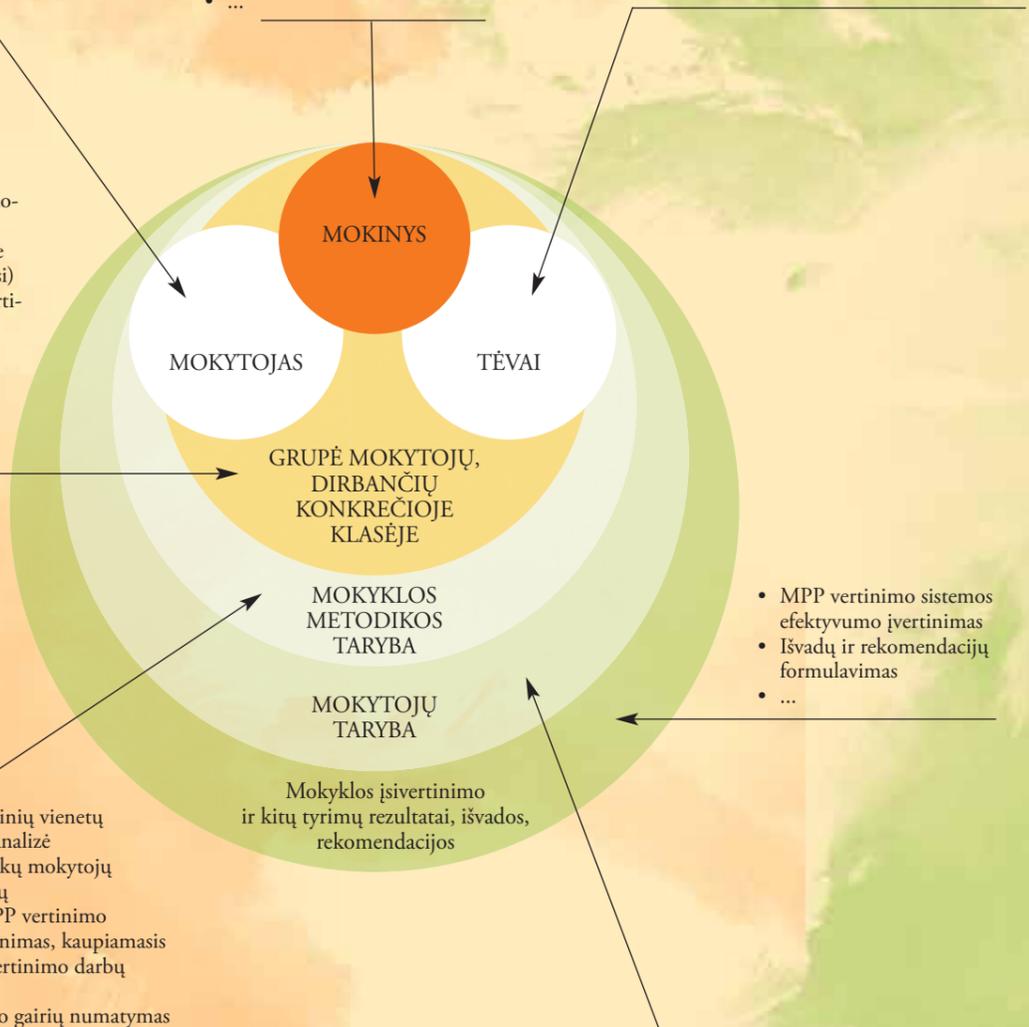
Vertinimo metu kaupiama informacija, jos fiksavimas, naudojimas

- Gimnazijos MPP* vertinimo sistema
- MPP vertinimo sistemos dermė su mokytojo ilgalaikiais, trumpalaikiais, pamokų planais
- Mokymosi stebėjimas ir grįžtamasis ryšys
- Mokytojo taikomi mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimo metodai
- Įvertinimo informacijos pateikimas elektroniniame dienynė
- Tyrimų duomenys
- ...
- Vertinimo aplankai
- Mokymosi stebėjimas ir grįžtamasis ryšys
- Kaupiamojo vertinimo apskaitos lapai
- Pažangos ir pasiekimų įsivertinimo informacija
- Atsiskaitymieji darbai
- Kūrybiniai darbai
- Mokinių projektai
- Mokinių nuomonių ir kitų tyrimų duomenys
- ...
- Tėvų švietimas – gimnazijos MPP vertinimo sistemos pristatymas
- Tobulintinų vertinimo sistemos aspektų išskyrimas kartu su mokinių tėvais per tėvų susirinkimus
- Mokinių įvertinimo informacijos pateikimas (elektroninis dienynas, individualūs pokalbiai, informaciniai lapeliai)
- Tyrimų duomenys
- ...

* Mokinių pažanga ir pasiekimai.

- Konkrečios klasės MPP duomenys
- Susitarimai dėl konkrečioje klasėje taikomų mokymo(si) metodų, vertinimo ir įsivertinimo būdų, namų darbų apimčių ir kt.
- Diskusijos aktualiais MPP vertinimo klausimais
- Tyrimų duomenys
- ...

- Visų šios schemos struktūrinių vienetų pateikiamos informacijos analizė
- Susitarimai dėl įvairių dalykų mokytojų taikomų vertinimo kriterijų
- Susitarimai dėl bendrų MPP vertinimo aspektų (namų darbų vertinimas, kaupiamasis vertinimas, diagnostinio vertinimo darbų apimtys, dažnumas)
- MPP vertinimo tobulinimo gairių numatymas
- Tyrimų duomenys
- Aktualių vertinimo problemų iškelimas, sprendimų projektų parengimas
- ...

- MPP vertinimo sistemos efektyvumo įvertinimas
- Išvadų ir rekomendacijų formulavimas
- ...

- MPP vertinimo sistemos tobulinimo bendrų susitarimų aptarimas, tvirtinimas
- ...

2 pav. Šilutės Vydūno gimnazijos mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo sistemos schema
© Tatjana Balvočienė, Kęstutis Mockus 2012

Sisteminis požiūris į mokymąsi

99

Pamažu keičiantis požiūriui į besimokantįjį (vaiką), siekiant aukštesnės ugdymo kokybės, svarbėja ugdymo proceso sistemingumo, integralumo principai. Kad mokymas(is) nebūtų fragmentiškas, reikia kompleksinių sprendimų, apimančių efektyvius, įrodymais grindžiamus mokymosi metodus, formas bei priemones.

66

Leidykla „Šviesa“ siūlo naujos kartos mokymo(si) priemonių sistemą – tais pačiais principais parengtus vadovėlių komplektus, prie jų priderintą skaitmeninį turinį, metodinę pagalbą ir metodines priemones mokytojui. Vadovėlių papildančios mokymo(si) priemonės, tarp jų ir skaitmeninės, papildo, konkretina vadovėlio medžiaga, padeda atskleisti naujus temų aspektus, pateikia daugiau įvairaus lygio praktinių ir kūrybinių užduočių, padeda vertinti ir įsivertinti mokymosi pasiekimus. Visos vadovėlio komplekto dalys yra tarpusavyje suderintos ir sudaro bendrą visumą.

Mokomoji medžiaga interaktyviose skaidrėse pateikiama atsižvelgiant į vaikų amžiaus ypatumus ir poreikius, kad motyvuotų, įtrauktų kiekvieną vaiką į aktyvų pažinimo ir kūrybos procesą.

Parengtą skaitmeninį turinį mokytojas gali koreguoti pagal savo ir klasės mokinių poreikius: konkretinti mokymosi uždavinius, keisti arba papildyti pateikiamą medžiagą turimais ištekiais (dokumentais, vaizdais, tekstais, videomedžiaga, sukurtais užduotimis, nuorodomis ir kt.).

Svarbu, kad skaitmeninis turinys būtų taikomas taip, kad nepakeistų realių priemonių realioje aplinkoje, bet papildytų, praturtintų pamokas naujomis galimybėmis.

ActiVote ir ActivExpression – apklausos sistemos

„Aktyviosiose pamokose“ yra integruotos apklausos ir žinių tikrinimo sistemos *ActiVote*, *ActivExpression*, kurios ne tik skatina mokinius aktyviai dalyvauti per pamoką, motyvuoja juos, bet ir užtikrina greitą grįžtamąjį mokytojo ir mokinio ryšį, suteikia vertingos informacijos vertinant mokinius, padeda fiksuoti kiekvieno mokinio pažangą be didelių pastangų ir laiko sąnaudų.

Skaitmeninis mokymosi turinys pradinėms klasėms

„Aktyviosios pamokos“ parengtos prie I ir II klasės vadovėlių komplektų „Pupa“, „Gilė“, „Riešutas“.

4-oji skaidrė skiriama žinioms apie gintarą įtvirtinti. Teisingus teiginius apie gintarą mokiniai pasirenka, naudodamiesi balsavimo pulteliais *ActiVote*. Teisingi teiginiai: 3, 4, 6 ir 7. Ar tinkamai pasirinko, mokiniai pasitiks, spustelėdami žalią tašką su trikampiu.

5-oji skaidrė skiriama informacijai apie Baltijos jūroje gyvenančias žuvis apibendrinti. Ištraukus skaidrės viršuje esančią rodyklę, pateikiamas klausimas „Kokios žuvis gyvena Baltijos jūroje?“. Paspaudžiama nuoroda http://mkp.emokykla.lt/enciklopedija/lt/straipsniai/zemel/baltijos_jura/gyvunija ir perskaitoma šiame puslapyje pateikta informacija apie Baltijos jūros gyvūnus (daugiausia dėmesio reikėtų skirti žuvis). Spaudžiamas žalias taškas su klausuku. Mokiniam siūloma atrinkti ir „nuplukdyti į jūrą“ žuvis, kurios gyvena Baltijos jūroje (atsakymas: pleksnė, strimelė, menkė, brėtlingis). Jei pasirenkamas neteisingas atsakymas, kortelė su žuvis pavadinimu grįžta atgal.

6-oji skaidrė skiriama informacijai apie paukščius, gyvenančius prie Baltijos jūros krantų, apibendrinti. Pavadinimas su klausimu pateikiamas ant iš viršaus ištraukiamos rodyklės. Atsakymai: A, B, C. Paspaudus žalią tašką su klausuku, rodoma užduotis, skiriama paukščiams, gyvenantiems Baltijos jūros krantėje, plačiau aptarti.

7–8-oji skaidrė. *Lietuvių kalba*
7-ojoje skaidrėje, siekiant sudominti mokinius, vaizdžiai pristatoma baladė apie Jūratę ir Kastytį. Rodyklėje pateikiamas klausimas „Kas pavaizduota iliustra-

cijoje?“. Paspaudus žalią tašką su klausuku, pasirodo užduotis „Sudėliokite dėlionę“. Sudėję dėlionę, mokiniai gali pateikti įvairių atsakymų į pateiktą klausimą (pavyzdžiui, jūra, vanduo, undinė, žvejys ir pan.). Spaudžiamas antras ir trečias žalias taškas su klausuku, mokiniai prašoma, žiūrint į iliustraciją, nusakyti jūros spalvą, Jūratės ir Kastyčio nuotaiką.

8-oji skaidrė siekiama apibendrinti ir pakartoti skaitytą baladę apie Jūratę ir Kastytį. Klausomasi ištraukos iš Maironio baladės „Jūratė ir Kastytis“. Išklusius įrašą, mokytojas spusteli žalią tašką su klausuku ir mokiniam pateikiami klausimai. Naudodamiesi balsavimo pulteliais *ActiVote*, mokiniai turėtų pažymėti pasirinktą variantą. Teisingi atsakymai: 1. B, 2. B, 3. A, 4. A. Ar teisingai atsakė, mokiniai gali pasitikrinti, spustelėdami žalią tašką su trikampiu.

9-oji skaidrė. *Matematika*

9-oji skaidrė skiriama vienaženkliai skaičiaus sudėčiai ir atimčiai iki 100 (peržengiant dešimtį) pakartoti. Mokiniai turi apskaičiuoti ir nutempti reikiamą atsakymą, užrašyti ant gintaro gabalėlio, prie atlikto veiksmo. Teisingi atsakymai: $74 + 7 = 81$, $82 - 8 = 74$, $53 - 7 = 46$, $25 + 9 = 34$, $86 - 4 = 82$, $65 + 8 = 73$. Jei tempiamas neteisingas atsakymas, gintarėlis atsoka atgal.

Integruotų pateikčių naudojimo scenarijai

Pateiktų naudojimo scenarijai yra suderinti su „Pupos“, „Gilės“ ir „Riešuto“ mokytojo knygos siūloma veikla ir padeda mokytojui parengtą skaitmeninį turinį taikyti per konkrečias pamokas.

Scenarijuje mokytojui pateikiama ne tik bendroji informacija (pamokos tema, priemonės, šaltiniai, mokymosi uždaviniai), bet ir kiekvienos skaidrės naudojimo per pamoką aprašai – metodinės ir technologinės rekomendacijos (kokias veiklas, veiksmus atlikti interaktyviojoje lentoje ir kaip).

„Aktyviosios pamokos“ pagrindiniam ugdymui

Skaitmeninis mokymo(si) turinys („Aktyviosios pamokos“) parengtas ir pagrindinio ugdymo įvairių mokomųjų dalykų pamokoms:

- gamtos ir žmogaus V, VI klasei;
- biologijos VII, IX klasei;
- matematikos V, VI, IX, X klasei;
- fizikos VII klasei;
- istorijos VII klasei;
- lietuvių kalbos IX klasei.

Skaitmeninis turinys yra suderintas su atitinkamo leidyklos „Šviesa“ išleisto vadovėlio komplekto medžiaga, t.y. ją papildo, praplečia naujais aspektais, naujomis galimybėmis.

Per pamokas taikant parengtą skaitmeninį turinį kartu su kitomis priemonėmis (vadovėliu, pratybų sąsiuviniais, testais ir kt.) efektyviai naudojamas mokymosi laikas, lengvėja mokytojų darbas rengiantis pamokai ir ją organizuojant.

Skaitmeninio turinio ryšys su vadovėlio komplektu

Skaitmeninis mokymosi turinys dar vadinamas „Aktyviosiomis pamokomis“. „Aktyvioji pamoka“ – tai interaktyviųjų skaidrių pateiktys, skiriama mokymosi tikslais demonstruoti per pamoką interaktyviojoje lentoje. Prie kiekvienos temos pateikties mokytojui yra pateikiamas ir skaidrių pateikties naudojimo scenarijus.

„Aktyviojoje pamokoje“ pateikiama vaizdinė, tekstinė, garsinė mokomoji medžiaga, tikslingai parinkta iš atitinkamų vadovėlių komplektų bei patikimų interneto tinklalapių, sukurtos interaktyviosios užduotys. Taip pat pritaikyti įvairūs technologiniai metodai bei įrankiai: *ilustracijų ar teksto sluoksniavimas, maketavimas, laisvai judančių objektų grupavimas, virtualiųjų mokomųjų objektų įterpimas, matavimo ir skaičiavimo įrankiai, išryškinimo, apšvietimo, uždengimo ar atidengimo, nutrynimo, piešimo, braižymo, rašymo funkcijos ir kt.*

Scenarijaus pavyzdys pradiniam ugdymui

Autorė Rasa Rugelienė.

Tema „Baltija“ (2 klasė)

Priemonės: „Šok“ serijos II klasės vadovėlių komplektai „Pupa“, „Gilė“, „Riešutas“. Papildomi šaltiniai: [http://mkp.emokykla.lt/enciklopedija/lt/\(Baltijos_jura/Baltijos_krantai;gintaras;gyvunija\)](http://mkp.emokykla.lt/enciklopedija/lt/(Baltijos_jura/Baltijos_krantai;gintaras;gyvunija))

I. Įvadinė dalis

1-oji skaidrė

Pirmąją skaidrę siekiama sužadinti mokinių smalsumą: paspaudę antrą žalią tašką su klausuku, mokiniai ras klausimo užduotį. Klausomasi jūros pakrantės garsų. Ant ištraukiamos rodyklės mokiniam pateikiamas klausimas „Ko šiandien mokysiuosi?“. Didinamąjį stiklą nutempus ant pažymėtos vietos, rodoma Baltijos jūros nuotrauka. Paspaudus pirmą žalią tašką su klausuku, mokiniai gamtiniame Lietuvos žemėlapyje turi rasti ir elektroniniu brėžikliu pažymėti Baltijos jūrą. Paspaudus nuorodą, galima perskaityti trumpą informaciją apie Baltijos jūrą.

II. Pagrindinė dalis

2–6-oji skaidrė. *Pasaulio pažinimas*

2-oji skaidrė skiriama visoms projekto „Baltija“ temoms prisiminti. Paspaudžiamas pirmas žalias taškas su klausuku. Iš pradžių temas mokiniai vardija, žiūrėdami į iliustracijas, o pasitikrinti, ar teisingai įvardijo, galima paspaudus žalią tašką su trikampiu. Antrame žaliame taške klausuku pažymėtu klausimu siekiama išsiaiškinti labiausiai patikusią temą. Naudodamiesi balsavimo pulteliais *ActiVote*, mokiniai turėtų pažymėti pasirinktą variantą. Mokiniai prašoma pagrįsti savo pasirinkimą.

3-oji skaidrė skiriama išsiaiškinti, kas yra gintaras (galima ištraukti šoninę rodyklę), kaip jis atsirado. Paspaudę nuorodą http://mkp.emokykla.lt/enciklopedija/lt/straipsniai/zemel/baltijos_jura/gintaras, mokiniai perskaito informaciją, apžiūri iliustracijas. Aptaria pateiktą antrą iliustraciją, įvardija, ką mato (inkliuzą). Kas yra inkliuzai ir kaip juos atpažinti, mokiniai perskaitys ištraukę šoninę rodyklę.

Scenarijaus pavyzdys pagrindiniam ugdymui

Autorė Ana Gliebė

Biologijos tema „Nematomas bakterijų pasaulis“ (7 klase)

I Įvadinė dalis

1-oji skaidrė

Mokinių turimai patirčiai įtvirtinti skaidrėje pateikiama užduotis „Prisiminkite, kokie organizmai priskiriami monerų karalystei“. Paspaudus žalią tašką su trikampiu, skaidrėje matomas atsakymas (bakterijos) bei paveikslas, vaizduojantis bakterijų sandarą. Užrašai paveiksle yra paslėpti po stebuklinguoju rašalu. Mokytojas aiškindamas bakterinės ląstelės sandarą iš eilės nutrina stebuklingąjį rašalą nuo jos dalių pavadinimų.

Mokytojas paspaudžia interneto nuorodą. Peržiūrimas ketvirtas MO kadras. Išklausa informacija apie bakterijų sandarą, sukeliama ligas, atliekama pateikta užduotis. Ištraukiama skaidrės viršuje esanti rodyklė ir skelbiama pamokos tema „Nematomas bakterijų pasaulis“.

II Pagrindinė dalis

2–8-oji skaidrė

Mokiniai prisimena virusų sandarą ir palygina juos su bakterijomis. Skaidrėje pateikti bakterijos ir viruso paveikslai. Mokytoji paspaudus pirmą žalią tašką su klausuku, skaidrėje matyti klausimas „Paaškindite, kodėl bakterijos yra priskiriamos prie organizmų, o virusai – ne“. Atsakę mokiniai atlieka pratybų sąsiuvinio 1 užduotį p. 38. Mokytoji spustelėjus antrą žalią tašką su klausuku, rodoma užduotis. Vienas mokinyš prieina prie lentos ir, naudodamasis jungties įrankiu, rodyklėmis nurodo, kurias ligas sukelia bakterijos, o kurias – virusai. Kiti mokiniai pratybų sąsiuvinyje atlieka 4 užduotį p. 39.

Mokiniai lygina augalo, gyvūno ir bakterijos ląstelių sandarą. Vienas mokinyš prieina prie lentos ir, naudodamasis interaktyviuoju rašikliu, pildo lentelę. Jeigu lentelėje pažymėtas ląstelės dalis ar organelės šios ląstelės turi, mokinyš pažymi „+“, o jeigu neturi „-“. Kiti mokiniai užduotį atlieka pratybų sąsiuvinio 2 užduotį p. 38). Tada ištraukiama mėlyna rodyklė ir pateikiamas papildomas klausimas: „Kokia svarbia sandaros savybė bakterijos skiriasi nuo augalų ir gyvūnų ląstelių?“

Skaidrėje pateiktas paveikslas, vaizduojantis, kaip bakterijos dauginasi skildamos pusiau. Mokytojas paspaudžia interneto nuorodą. Peržiūrimas ketvirtas MO kadras apie bakterijų dauginimąsi. Paskui mokytojas spusteli žalią tašką su klausuku ir rodomas paslėptas klausimas „Kokios trys sąlygos yra būtinos bakterijoms daugintis?“ Mokiniai atsakius, mokytojas spusteli žalius taškus su trikampiu ir matyti atsakymai: „drėgmė, šiluma, organinis maistas“.

Atliekama užduotis, susijusi su bakterijų dauginimusi. Spustelėjus žalią tašką su klausuku, pateikiama užduotis. Mokiniai apskaičiuoja, kiek bakterijų susidarys iš vienos per pirmąsias penkias valandas. Mokytojas spusteli kitą žalią tašką su klausuku, pateikiama užduotis. Vienas mokinyš lentoje braižo grafiką pagal gautus rezultatus. Mokytojas klausia mokinių, kokią išvadą galima padaryti apie bakterijų dauginimąsi.

Kalbama apie bakterijų reikšmę žmogui. Paspaudus žalią tašką su klausuku, pateikiama užduotis. Mokinyš lentoje dėlioja atsakymus, kuri bakterijų veikla yra žalinga, o kuri – naudinga. Paaškinda, kodėl šitaip pasirinko. Paskui atliekama pratybų sąsiuvinio 3 užduotis p. 39.

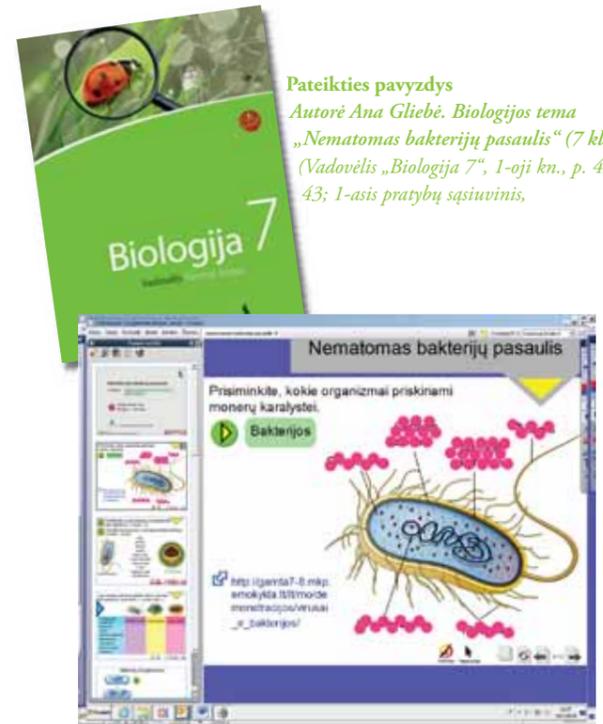
7-ojoje skaidrėje, iš eilės spustelėjus žalius taškus, supažindinama su praktikos darbo, kurį mokiniai atliks per kelias pamokas, etapus. Ant ištraukiamos mėlynos rodyklės skaidrės dešinėje pateikiamos darbai atlikti reikalingos priemonės. Mokiniai nagrinėja kitų mokinių atliktą bandymą. Kalbėdamas apie bakterijų kolonijas, mokytojas ištraukia skaidrės šone paslėptą geltoną rodyklę su kolonijos apibrėžtimi.

Paskui paspaudžiami žali taškai su klausuku ir pateikiami paslėpti klausimai: „Skirtingose patalpose jie gavo skirtingus rezultatus. Kokie veiksniai tai galėjo lemti?“ ir „Vienoje lėkštelėje ant terpės susidarė ne blizgių, o į pūkelius panašių kolonijų. Kaip manote, kas tai galėtų būti ir iš kur jos atsirado?“

III Baigiamoji dalis

9–10-oji skaidrė

9-ojoje skaidrėje pateikiama užduotis, o po žaliu tašku su klausuku klausimas įgytoms žinioms įsivertinti ir pasitikrinti. Vienas mokinyš prieina prie lentos ir įvardija skaičiais pažymėtas bakterijos ląstelės dalis, jas užrašo, naudodamasis interaktyviuoju rašikliu. 10-ojoje skaidrėje pateikiama užduotis, kuri matoma paspaudus žalią tašką su klausuku: „Nurodykite bakterijų teikiamą naudą ir daromą žalą gamtai ir žmogui.“ Mokiniai iš eilės eina prie lentos, braižo naujas rodykles, baigia pildyti skaidrėje pateiktą schemą.

Pateikties pavyzdys

Autorė Ana Gliebė. Biologijos tema „Nematomas bakterijų pasaulis“ (7 klase) (Vadovėlis „Biologija 7“, 1-oji kn., p. 42–43; 1-asis pratybų sąsiuvinis).

„Aktyviųjų pamokų“ pavyzdžių ir informacijos, kaip įsigyti skaitmeninį turinį, ieškokite svetainėje www.akytyviklase.lt.

Informacijos apie mokymus, pristatymus rasite svetainėje <http://mokycentras.sviesa.lt/>

Parengė Lina Virozerovienė, Jūratė Mikulevičiūtė

Savivaldaus mokymasis – tai mokymasis gyvenimui arba kaip netrukdyti vaikui mokytis?

Naujų mokslo metų pradžia puiki galimybė tėvams apmąstyti savo vaidmenį vaikų mokymo(si) procese ir padėti jiems ne tik sėkmingai baigti mokyklą, bet ir įgyti kur kas sudėtingesnių kompetencijų, reikalingų tolesnei jų profesinei ir asmeninei raidai. Supažindindami su kitokio – savivaldaus mokymosi svarba vaikui, skatiname tėvus tapti efektyviais mokyklos bendruomenės nariais, socialiniais partneriais savivaldaus mokymosi organizavimo sistemoje, siekiame užtikrinti formaliojo ugdymo metu mokinių įgytų mokymosi mokytis kompetencijų ugdymo(si) tęstinumą šeimoje ir kitoje visuomenės gyvenimo aplinkoje.

Šiaulių universiteto Edukologijos fakulteto mokslininkų grupė sukūrė unikalią ugdymo sistemą, kuri buvo įdiegta gavus finansinę paramą Europos socialinio fondo finansuojamam projektui „Savivaldaus mokymosi organizavimo modelio (SMOM), kaip netradicinės ugdymo(si) formos, taikant inovatyvius sprendimus orientuotą ugdymą, įgyvendinimas Šiaurės ir Vakarų Lietuvos regiono mokyklose“.¹

Keletą idėjų tėvams iš knygos „Savivaldaus mokymosi vadovas tėvams (globėjams, rūpintojams)“ (serija „Mokymasis gyvenimui“, 2012) pateikiame šime straipsnyje.

Savivaldaus mokymasis – tai mokymasis gyvenimui

Savivaldaus mokymosi pradžia laikomas tas etapas, kai suaugusieji leidžia vaikui pačiam būti atsakingam už savo mokymosi procesą ir jo valdymą, t.y. leidžia būti savivaldžiai besimokančia asmenybe, kuri geba mokytis, suvokti savo, kaip besimokančiojo, unikalumą, pasirinkti šį unikalumą atitinkančias mokymosi strategijas, kelti mokymosi tikslus ir vertinti jų pasiekimo lygmenį – mokytis gyvenimui.

Tėvų vaidmuo savivaldaus mokymosi – mokymosi gyvenimui kontekste

Tėvai, laikydamiesi savivaldaus mokymosi sistemos namie, turėtų būti ne „mokytojai“ (atliekantys tokį pat vaidmenį, kaip mokytojai mokykloje) ar „mokiniai“ (rengiantys dalį namų užduočių už vaiką), o vaiko mokymosi pagalbininkai bei partneriai, padedantys jam pačiam atlikti užduotis, išmokyti mokytis, gebėti valdyti savo mokymosi procesą ir pan. Užtikrinant mokymosi tęstinumą namų aplinkoje, svarbu sudaryti sąlygas vaikui laisvai rinktis mokymosi būdus ir strategijas, mokymosi veiklos eiliškumą, leisti savo pasirinkimą derinti su individualiais poreikiais ir galimybėmis.

Savivaldaus mokymosi reikšmė vaikui

Savivaldaus mokymasis reikšmingas vaikui, nes:

- Siejamas su besimokančiojo vaiko poreikiu **prisiimti atsakomybę** dėl mokymosi ir jo rezultatų ar pasiekimų. Kad ir kaip atrodytų keista, bet vaikai nori būti savarankiški ir atsakingi už savo gyvenimą ir veiklą.
- Grindžiamas vaiko **iniciatyvumo** mokymo(si) procese **skatimu**. Iniciatyvumas – tai besimokančiojo veikimo laisvė, siejama su asmeninio tobulėjimo siekiu. Išmokęs veikti savarankiškai, įgijęs pasitikėjimo savo jėgomis, suvokęs, kad nesėkmė nėra neįveikiama kliūtis, o tik galimybė bandyti dar kartą, vaikas nebijos imtis iniciatyvos ir mokymo(si) procese.
- Skatinamas besimokančiojo gebėjimas **atpažinti mokymosi poreikius**. Vaikas gebės suvokti save kaip mokinį, t.y., „kaip man lengviau mokytis“, „kas gali paskatinti mane mokytis“, „kodėl aš mokausi“, „kokios pagalbos man reikia mokantis“ ir t.t.
- Patiriamas **emocinis pasitenkinimas** supratęs, kad mokymo(si) veikla gali būti įdomi, naudinga (nes tai, ko išmoko mokykloje, pravers gyvenime), įveikiama ir pan. Dėl to vaikas patirs teigiamų emocijų, o tai savo ruožtu ugdys tinkamą požiūrį į mokymąsi apskritai.
- Skatinamas besimokančiojo **pasitikėjimas savimi** ir aktualinami kiekvieno vaiko **asmeniniai mokymosi laimėjimai**. Sėkmė, patirta susidūrus su mokymo(si) situacija stiprina pasitikėjimą savimi ir įgalina vaiką bandyti atlikti, dalyvauti, kurti ir pan.

Taigi savivaldžiai besimokantys yra smalsūs ir norintys išbandyti naujus dalykus, žiūrintys į problemas kaip į iššūkius, galimybes, siekiantys kaitos, pokyčių, mėgstantys mokytis. Jų tvirta motyvacija, jie yra atkaklūs, savarankiški, susidrausminantys, pasitikintys savimi, siekiantys tikslo.

Netrukdykite vaikui mokytis arba veiksmų planas, kaip padėti savo vaikui išmokyti mokytis

Išsiaiškinkite individualias vaiko galimybes

Nustatykite vaiko mokymosi tipą: ar jis geriau įsimeina turinį, jeigu jam istorija pasakojama, o galbūt matematikos užduotį sprendžia piešdamas arba mokydami žingsniuojama po kambarį?

Skatinkite vaiką, kad mokydami stebėtų save iš šalies, ir šitaip pratintųsi geriau kontroliuoti ir valdyti savo veiksmus. Vaikui įsivertinti gali padėti mokymosi aplankai ar dienoraščiai, kuriuose būtų žymima mokymosi trukmė, turinys, mokymosi būdai ir rezultatai. Tinkamos mokymosi strategijos besimokančiajam – tarsi darbo įrankis amatininkui.

Kiekvienas vaikas yra kitoks

Kai kurie vaikai greitai suvokia ir priima tai, kas nauja, kiti iš pradžių gali šiek tiek priešintis. Svarbu padėti vaikui rasti individualų kelią – veiksmingą tik jam. Kad ir kas būtų, neturėtume per daug reikalauti, – tik kartu numatyti realius tikslus. Ilgainiui besimokantys vis daugiau atsakomybės turi perkelti ant savo pečių. Veikdami prieš vaiko valią, nieko nepasieksime, nes motyvacija neįskiepijama.

Pasitikrinkite savo požiūrį

Ar kartais vaikui pasakote, kad mokykla ir mokslas nereikalingi arba mokytojai nekompetentingi? Kaip kalbate apie mokyklą? Tokie posakiai: „Chemijos tau niekuomet neprireiks“ arba „Gimtoji kalba ir man visada prastai sekėsi“ gali slopinti jūsų vaiko norą mokytis. Ar pakankamai jį giriate? Drąsinkite vaiką su entuziazmu. Kooperuokitės, o ne globokite.

Venkite tokių posakių: „Tai kur mes čia sustojome?“, „Kas mums buvo užduota?“ ir pan. Klauskite šitaip: „Kur tu sustojai?“, „Kas tau buvo užduota?“

Aušra Kazlauskienė, Erika Masiliauskienė, Rasa Pocevičienė, Ramutė Gaučaitė, Šiaulių universiteto Edukologijos fakultetas

Visą straipsnį rasite svetainėje www.sokvadoveliai.lt

¹ Pagal 2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 2 prioriteto „Mokymasis visą gyvenimą“ VP1-2.2.-ŠMM-05-K priemonę „Kalbų mokymo, verslumo ugdymo ir inovatyvių švietimo metodų kūrimas ir diegimas“. Remiantis projekto veikla, parengta ir išleista trylika mokymo(si) vadovų, skirtų vaikams, mokytojams ir mokymosi visą gyvenimą sistemos administracijos darbuotojams, nevyriausybinėms organizacijoms atstovams ir tėvams (globėjams, rūpintojams). Mokymo(si) vadovų turinys apima savivaldaus mokymosi sistemos pagrindimą ir savivaldaus mokymosi proceso valdymą, besimokančiojo asmens motyvavimą ir pažinimą, mokymosi mokytis strategijas (mokymosi bendradarbiaujant, aktyvaus, konstruktyvaus, autentiško bei reflektivaus mokymosi), mokymosi mokytis veiklos stebėsenos ir įsivertinimo procesus.

Svarbiausia tėvų pareiga – domėtis savo vaiku

*Prieš trejus metus publikavome interviu su Daiva Juskaitis, kuri jau ne vienerius metus gyvena Stokholme ir dirba RÖSJÖSKOLAN TÄBY pradinės mokyklos mokytoja. * Tame interviu Daiva užsiminė, kad Švedijoje vaikas ir jo šeima – didžiulės vertybės, kad tai yra du neatsiejami kertiniai dalykai nuo pat pirmųjų žingsnelių pradinėje mokykloje iki gimnazijos aukštumų. Šiandien kalbamės su ja apie mokyklos bendradarbiavimą su tėvais, tėvų į(si)traukimą į mokyklos gyvenimą, jų požiūrį į vaiko ugdymą.*

1. Papasakokite, kokia Švedijoje apskritai mokyklos ir tėvų bendravimo, bendradarbiavimo kultūra.

Tėvai labai glaudžiai bendradarbiauja su mokykla. Mokytojas yra gerbiamas, juo pasitikima.

Mano, kaip mokytojos, vienas pagrindinių tikslų – užmegzti šiltes, tolerantiškus santykius su mokinių tėvais. Kolegos dažnai juokauja, kad jei mokytojui pavyksta užmegzti puikius bendradarbiavimo su tėvais ryšius, tai jis jau yra atlikęs pusę darbo! Tėvams sudaromos sąlygos nuolat domėtis vaiko pasiekimais, ugdymo procesu. Jie jaučia didelę atsakomybę dėl savo vaikų. Per pirmąjį tėvų susirinkimą pabrėžiama, kaip svarbu, kad visi tėvai skaitytų ir domėtųsi pedagogų siunčiamą arba virtualioje erdvėje talpinamą informaciją, kad nuolat tikrintų elektroninį dienyną, kuriame aprašomi, registruojami vaiko pasiekimai ir sritys, turinčios spragų. Du kartus per metus vyksta 30–45 minučių individualūs pokalbiai su mokiniu ir jo tėvais. Prireikus individualūs pokalbiai organizuojami ir dažniau. Per pokalbį visas dėmesys skiriamas vaikui: jis pasakoja apie savo pasiekimus, rodo savo darbus, supažindina su

jau pasiektais tikslais. Paskui kartu su mokytojo ir tėvų pagalba formuojami ateinančio pusmečio tikslai, apimantys sritis, kuriose mokinyi nori tobulėti. Tėvai, beveik visada ir tėtis, ir mama, mielai dalyvauja šiuose individualiuose pokalbiuose. Pokalbiai labai jaukūs, vaikai juos be galo mėgsta, paprastai pabrėžiamos gerosios vaiko savybės bei pasiekimai, tolerantiškai kalbama ir apie spragas bei taisytinus dalykus. Tėvai geranoriški, domisi, kaip jie galėtų padėti savo vaikui, dažnai klausia ir metodinių patarimų. Trumpi pokalbiai šeimoje apie vaiko dieną – kasdienis, įprastas dalykas.

Kiek man yra žinoma, į individualius pokalbius tėvai su savo vaikais kviečiami iki IX klasės, o gimnazijoje jau mokinyi pats kalbasi su mokytojais, o tėvai dalyvauja tik prireikus.

2. Kiek ir kaip tėvai įtraukiami į mokyklos, klasės gyvenimą?

Vaikai į mokyklą atvedami ir pasiimami iš jos nuo parengiamųjų iki trečios klasės. Būdamas mokytoja, susitinku su tėvais kasdien. Rytą dažnai galiu su jais persimesti keliais žodžiais arba tiesiog linksmi pasisveikinti, pamojuoti, palinkėti geros darbo dienos. Jei vaikas prastai miegojo arba, tarkime, ožiavosi, visada tėvai tai pasako iš ryto, kad žinočiau, kodėl jis mieguistas ir be puikios darbinės nuotaikos.

Po pamokų vaikams prasideda laisvalaikis ir su jais dirba laisvalaikio pedagogai, o aš planuoju, rengiuosi kitai dienai, dalyvauju pasitarimuose ir kt. O po pietų ir vėl sutinku tėvus. Jei dėl tam tikrų priežasčių reikia pasikalbėti, galiu kalbėti iš karto, tą pačią dieną, nes santykiai – draugiški, neformalūs.

Su kai kuriais tėvais tenka bendrauti labai dažnai abipusiu susitarimu – paprastai vieną kartą per mėnesį. Aptariamas vaiko elgesys, numatoma, kaip galima padėti, jei jis turi elgesio sutrikimų.

Be individualių pokalbių, du kartus per metus (rudenį ir pavasarį) vyksta ir bendri klasės tėvų susirinkimai. Pagal poreikį jų gali būti ir daugiau. Pavyzdžiui, dėl klasės problemų organizavau keturis susirinkimus, tėvai mielai dalyvavo, nes suprato jų svarbą. Tėvai labai susirūpinę dėl to, kad visi vaikai klasėje jaustųsi gerai ir labai nori žinoti, ar būtent jų vaikas elgiasi tinkamai, ar neužgaulioja savo klasės draugų...

3. Kaip mokytojas informuoja tėvus apie vaiko pasiekimus? Ar tik bendraudamas tiesiogiai?

Su tėvais bendraujama labai įvairiai – neformaliai, spontaniškai, telefonu (visose klasėse yra telefonai, mokytojui nuolat pasiekiami, tik ne per pamokas). Individualūs pokalbiai, susirinkimai, elektroninis paštas. Švedijoje yra sakoma: „Nėra nė vieno kvailo klausimo.“ Todėl tėvai, užaugę šios sistemos sąlygomis, yra įpratę klausinėti, domėtis, reaguoti į vaikų pasakojimus, tarkime, vakare, prieš miegą... Aš jau per pirmąjį susirinkimą pranešu, kad tėvai mane nuolat gali pasiekti elektroniniu paštu ir kad man svarbi kiekviena problema. Taigi būna dienų, kai gaunu 4–5 laiškus, kuriuose tėvai nori ką nors pasitikslinti, nerimauja dėl vaiko santykių su draugais... Mes juk iš tiesų matome tik dalelę vaikų tarpusavio bendravimo. Tai, kas vyksta per pertraukas, ne visada iškyla į paviršių ir mokytojui yra žinoma, kartais vaikai apie „skaudulį“ pasipasakoja namie. Tada tėvai apie tokį įvykį visada mane informuoja.

Niekada negaunu laiškų, kuriuose tikslinamasi dėl pamokų arba namų užduočių. Visa ši informacija tėvus pasiekia kitokiu būdu. Naudodamiesi elektroniniu parašu, tėvai gali prisijungti prie vaiko pasiekimų žurnalo. Būdamas šio savo klasės puslapio administratorė, turiu galimybę matyti, kaip dažnai tėvai domisi elektroniniu dienynu. Iš tikrųjų, jie yra labai aktyvūs, noriai komentuoja mano įrašus, klausia žodžiu arba tiesiogiai tame dienyne, kas jiems neaišku.

Kiekvieną savaitę, penktadieniais, rašau savaitės laišką tėvams ir vaikams. Jame pasakoju apie praėjusią ir apie ateinančią savaitę – pažymiu visas svarbias datas ir namų darbus. Vaikams namų darbai skiriami savaitei: viena – matematikos užduotis, kita – skaitymo ir dar viena – kūrybinio rašymo.

Kalbėjosi Lina Virozerovienė

Visą straipsnį rasite svetainėje www.sokvadoveliai.lt

* Interviu su Stokholmo pradinės mokyklos mokytoja Daiva Juskaitis. *Soktonas*, 2009, 1.

Septyni RUGSĖJO MAŽMOŽIAI

Vėl mums, pedagogams, nauja PRADŽIA. Startas. Vieniems pirmasis, o kitiems – kelintasis, tretiems – paskutinis. Vėl įjungsiu savyje kiek prislopintą per vasarą AMŽINAJI VARIKLĮ, kad galėtume „išukti“ juos, savo ugdytinius, į PAŽINIMO JUDĖJIMĄ, o save – į NAUJŲ PRASMIŲ PAIEŠKĄ. Vėl džiaugsimės ir lūdesime. Vėl stebėsime ir būsime abejingi. Vėl rytais bėgsime į mokyklą energingi, o vakarais vos „parsivilkime“ namo. Vėl didžiuosimės ir nusivilsime kitais ir savimi. Vėl rugsėjo pabaigoje jausime pavargusį balsą. Vėl skubėsime vertinti kitus ir būsime labai pažeidžiami, kai vertins mus. Vėl skėsime kasdienėje rutinoje ir būsime džiaugsmingi per pačių sau ir kitiems sukurtas šventes. Tokia jau lemties DUOTYBĖ arba mūsų pačių PASIRINKIMAS.

Grįžtame po poros mėnesių atokvėpio. Atsipalaidavę. Vėl „įjunge“ abu smegenų pusrutulius. Vėl kūnu ir protu pasirenę NAUJAI KELIONEI, truksiančią apie 300 dienų. Kasmet prieš NAUJĄ KELIONĘ į savo PEDAGOGINĘ KUPRINĘ įsidedu keliolika MAŽMOŽIŲ. Jų prireikia, kad energijos nepritrūktų, kad rutinoje nepaskeičiau, kad empatijos nepristigtų, kad mylėdama kitus turėčiau jėgų mylėti save, kad įgnybčiau sau į šoną, kai užmiegu ant vakardienos laurų, kad kitiems „etikečių nekljuočiau“, kad nesijausčiau kankine ir auka, kad neteisčiau kitų, kad išmokčiau į kiekvieną tradicinę situaciją pažvelgti „per kitą rėmą“: jei negali pakeisti situacijos, pakeisk požiūrį į ją... Šiuos mažmožius – „motyvuojančiąją mikstūrą“ – vartuju nuolat. Kitaip neišdrįščiau su Jumis dalytis.

Pirmasis mažmožis: KUO ESU SAU ĮDOMI?

Pastaruosius dešimt metų vedu seminarus įvairioms auditorijoms. Tarp jų – ir pedagogams. Dažnai paprašau pedagogų per 90 sekundžių pasakyti greta sėdinčiam kolegai, KUO ESATE SAU ĮDOMUS. Kaskart grįždama po seminarų apmąstau, ką išgirdau. Prieš dešimtmetį stebėdavau gūžčiojančius pečius, iš nuostabos pakylančius antakius, iš lūpų perskaitydavau replikas: „Matyt, ji nesusi-gaudo, į kokią auditoriją atėjo“; „Kvailiesnio klausimo gyvenime nesu girdėjusi“; „Gal galima pasakyti, kuo esu sau neįdomus“; „Paklauskite mano mokinių ar kolegų, kuo aš įdomus.“ Bet juk, regis, paklausiau, kuo esi įdomus sau, o ne kitiems...

Vieną atvejį ypač gerai prisimenu – vedžiau seminarą mokyklų vadovų auditorijai. Vienos mokyklos direktorius mano užduotį komentavo: „Tam klausimui mano galvoje niekada nebuvo vietos. Kai tarybiniais laikais baigiau mokslus, vyravo dalyko centrinė sistema – tarnavau dalykui ir ideologijai. Dabar įsitvirtino vaiko centrinė sistema – tarnauju vaikui. Dabar turiu būti įdomus jam – vartotojui. Neklausiu savęs, kuo esu sau įdomus – niekas to neišmoko, tiesiog neturiu tam laiko ir nematau prasmės. O ir kam tai įdomu.“ Kitas di-

rektorius išskyrė į dialogą: „Nebūkite kvailas dusyk. Pirmiausia, kaip Jūs, mokyklos vedlys, galite leisti būti neįdomus pats sau – kaip tada kitus sudominsite ir paskui save vesite? Kita kvailystė, kad viešai prisipažįstate... ir taip visuomenei parodote savo pilkumą. Siūlau gerai savyje pasirausti ir atrasti. Ir dar: kuo skubiau tai praneškite kitiems, kad neliktumėte paženklintas „dvigubo kvailio žyme“...“

Mokytojų prašau atsakinėti į šį klausimą „įjungus dešinią pusrutulį“, kuriame „gyvena“ emocijos, kūrybiškumas, valiūkiškumas, ir „išjungus logiškąjį kairinį pusrutulį“ su teisingais apskaičiavimais ir pagrįstomis išvadomis. Išgirstu labai aptakių atsakymų: „Įdomus tu, kad daug dirbu... esu darbingas... esu pareigingas... esu sąžiningas... esu atsakingas... daug skaitau... save daliju kitiems... esu tolerantiškas... esu pakanti... moku išklausti... esu darbingas...“ Bet esu girdėjusi ir tokių atsakymų: „Įdomus, nes nenusipėjamas... gebantis pasijuokti iš savęs... žavintis humoru... keliavimo manija... mokėjimu susikurti šventę... hobiui... šypsena... laikysena... gebėjimu vesti paskui save kitus... išradingumu... kandumu... puikia išvaizda... iškalba... kūrybiškumu... mokėjimu švesti savo gyvenimą“ ir kt.

Praktinis žingsnis. Paklauskite savęs, kuo esate sau įdomūs, užsirašykite tai mažame lapelyje, pažymėkite datą ir padėkite ten, kur norisi (į knygą, į užrašų knygelę, į piniginę, į kišenę ar kur kitur). Užrašytas Jūsų įdomumas sau „ima gyventi ir daugintis“. Greitai jis virst įdomumu ir kitiems. Mūsų ugdytiniai eis paskui mus, įdomius sau. Šį klausimą verta sau užduoti ir rytais, ir perpiet, ir vakarais. Kai nebegalėsiu savo įdomumo sau įvardyti, suprasiu, kad paskui mane nebeis kiti.

Antrasis mažmožis: VEIDRODĖLI, VEIDRODĖLI, PASAKYK...

„Dėstytoja, ką darote rytais, kad į paskaitas visada ateinate žvali, linksma ir trykstanti energija? Ar įmanoma nuolat būti laimingai? Juk ir Jums visko būna...“ Atsakau: „Kas rytą pažvelgiu į savo atspindį veidrodyje ir „UŽNORINU“ save GYVENTI.“ Prieš tuziną metų per vieną stažuotę svečioje šalyje profesorius paklausė: „Ką pasakote sau kas rytą pažvelgę į veidrodį?“ Atsakėme jam: „O siauba... kokie paakiai... kaip klaičiai atrodau... na ir veidelis... oi, oi, oi.“ Kilstelėjęs antakius, profesorius atrėžė: „Kaip galima save niokoti iš pat ryto? Ir dar pedagogėms. Ko tada stebitės, kad ir kiti taip pat į jus žvelgia? Be to, laikas bėga – kaskart rytais pažvelgus į veidrodį bus vis blogiau ir blogiau...“ Jis parodė kelias gudrybes, kurios tonizuoja rytais, suteikia kitiems ir sau džiaugsmo išsisaugoti dieną. Sužinojau, kad mūsų veide – 80 veido mimikos raumenų, kuriuos judindami galime padaryti apie 7000 skirtingų veido išraiškų. Norėdami maloniai šypnelėti, turime pajudinti 12–17 veido mimikos raumenų. Veidui suraukti reikia dau-

giau pastangų – įdarbinti net 69 veido raumenis. Girdėjau keistą profesoriaus klausimą: „Kodėl Jums labiau patinka vargintis ir judinti daugiau raumenų negu apsimoka?“ Esu dėkinga jam už veido jogos pratybas, per kurias išmokau kasryt dviem minutėms stabtelėti prie veidrodžio, pirštais kilstelėti lūpų krašteliu, su nuostaba išplėsti akis (jei nesiplečia pačios, kilstelėti pirštais) ir „priversti“ jas šypsotis, daryti juokingas veido grimasas ir šitaip rytais linksmintis. O jeigu kurį rytą nepatinka veidas, kaip sakė profesorius, išmokau pažvelgti į savo akių gelmes. Dar pasidžiaugti, kad rytas ir man išaušo...

Praktinis žingsnis. Su liūdno (su 69-iais pajudėjusiais raumenimis) veido studentais reisykiais žaidžiu žaidimą „Įkyrioji musė“. Į pirmą rytinę paskaitą susirinkusių, bet dar tebebiegančių studentų (būsimųjų verslininkų arba vadybininkų, pedagogų arba menininkų) prašau užsimerkti. Įjungiu garso įrašą – girdėti skraidanti įkyri musė. Išivaizduokite, sakau, kad nepajęgiate pajudinti rankų, o ant Jūsų veido nutūpusią įkyruolę galite nuvyti tik judindami veido raumenis. 90 sekundžių kintančiomis veido mimikomis „vaikome“ musę. Sėkmingai nuvejame. Po daugelio metų susitikę studentai prisimena šias pratybas, sako, kad „sutvarkytas veidas“ jiems ir darbo karjeroje padeda.

Trečiasis mažmožis: RANKOS PASPAUDIMAS

Prieš beveik du dešimtmečius viešėdama Danijoje stebėjau pastorės elgesį parapijiečiams renkantįs į bažnyčią. Ji stovėjo prie laukujų durų ir spaudė ateinantiesiems rankas. Sveikinosi. Maščiau: gal gerumu dalijosi, gal bandė atspėti, kokios būsenos žmonėsėjo į Dievo namus, gal vienijo. Paskui man į galvą šovė gera pedagoginė idėja: jau daug metų stoviu auditorijoje arba klasėje ir pasitinku savo ugdytinius, ateinančius į mano pirmąją paskaitą arba pamoką, paduodama jiems ranką. Stebiu reakciją, „matuoju rankos stiprumą“, džiaugiuosi tvirtais paspaudimais, suklostu spausdama „skudurines“ rankas. Matau, kaip mano devyniolikmečiai ir net vyresni studentai neturi įpročio duoti ranką, nežino, kaip ją paduoti, kur tada sutelkti žvilgsnį ir kada atitraukti ranką. Paklaususi, ar mokytojai mokykloje yra davę ranką, matau šypsnius su potekste „o kam to reikia“. Kitą paskaitą ar pamoką, žiūrėk, kuris ar kuri prieina ir paduoda ranką. Kai ką suprato. Prieš dvejus metus Muzikos akademijos studentai meno vadybininkai po ryšių su visuomene egzaminu vienas po kito priėjo prie manęs ir spaudė ranką. Kiekvienas dėkojo už tai, ką asmeniškai gavo. Rankų paspaudimai buvo tvirti. „Skudurinių“ rankų nebebuvo.

Į mokyklas atvykusi vesti seminarų visada duodu ranką mokyklos vadovams (ir vyrams, ir moterims) – įvertinu, kas laiko mokyklos vairą. Vis svajoju, kad ir pedagogių rankos būtų tokios pat tvirtos, kad paduotų ne savo piršteliu, o pilną gyvybingos energijos ranką.

Viena pradinukų mokytoja pasakojo, kaip ji nuo pirmos pamokos moko vaikus paduoti ranką. Po kurio laiko tai patyriau savo kailiu – atėjusi į jos pamoką, pajutau tvirtus visų antrojų rankų paspaudimus.

Praktinis žingsnis. Duokite ranką savo naujiems gimnazistams, kurie iš kitos mokyklos ateina pas Jus ketveriems metams, apimti visokių baimių. Duokite ranką savo ugdytinių tėveliams, atėjusiems į pirmąjį tėvų susirinkimą – jie pasijaus drąsiau ir atsivers jums. Duokite ranką jaunam, ką tik pedagoginę karjerą pradedančiam kolegai – jis ieško atramos besvorėje erdvėje. Duokite ranką į Jūsų pamoką ateinančiam vertintojui – jis pamatys prieš save ne virpantį, o stiprų mokytoją. Verslininkai, priimdami į darbą, duoda ranką pretendentui ir per kelias sekundes nusprendžia, ko šis vertas.

Ketvirtasis mažmožis: KAIP SMAGU JUS MATYTI!

Daug metų dirbant pedagogų kolektyvuose mane stebindavo rytiniai pasisveikinimo ritualai. Jei mokykloje esi „mano“ žmogus, su tavimi sveikinsiuosi itin šiltai, jei ne – sumurmėsiu sau po nosimi „labas“ arba visai nieko. Iškart kirba gausybė klausimų: kaip gali mokyti kultūros kitus tas, kuris pats jos neturi...

Prieš daugelį metų pradėjau smagu ir atradimų kupiną žaidimą. Susitikusi bendradarbius pedagogus kas rytą klausdavau: „Kaip gyvenate?“ Atsakymai („blogai“, „šlap sau“, „nieko“, „iš mokytojo algos“, „su tuo pačiu“, „daug darbų turiu... ir ima vardyti“, „pavargau“, „atsibodo“, „ir vėl tas pat...“, „jei galėčiau, mesčiau viską“, „kontrolinius darbus iki išnaktų taisyčiau...“) nuliūdindavo ir net dalį darbingumo atimdavo. Paskui atsirado nenoras eiti ten, kur tik tokius atsakymus girdi. Pabėgdamas nieko nesprensi.

Sykį gatvėje susitikau savo buvusią kolegę, kuri per mūsų bendravimo metus rytais išpyškindavo: „Būkit visi pasveikinti“. Žinojau, kad pastaruojau metu jai ypač nesiseka: vyras mirė, liko du paaugliukai ir ant patalo gulintis tėtis, o alga – tūkstantis su trupučiu. Į klausimą, kaip gyvuoji, ji atsakė: „Kaip jonvabalis rudenį“. Ėjau visą kelią namo ir spėlioju, kaip tas jonvabalis gali rudenį gyventi. Namiškių interpretacijos buvo įvairios: „Gal jonvabalyčių ieško“; „Gal žiemos miegui ruošiasi“; „Gal paskutiniam skrydžiui ruošiasi.“ Interpretavau bičiulės atsakymą taip: „Kaip pasakoju kitiems, taip ir gyvenu.“ Juk paleistas žodis prilimpa mums patiems ir veikia kaip savęs motyvavimas arba demotyvavimas.

Su studentais žaidžiu keistą rytinį žaidimą: išdaliju lapus, kad prie savo pavardės pažymėtų žodį „esu“. Keistai elgiatės, dėstytoja. Mokykloje 12 metų mokytojai žymėdavo, ko nėra, paskui pamokslus skaitydavo tiems, kurie yra, apie tuos, kurių nėra, o Jūs domitės esančiais?! Išmokau naudingos tiesos: sveikintis su esančiaisiais, rodyti jiems dėmesio, o su nesančiaisiais kalbėtis kitoje vietoje ir kitu laiku, bet jų nebūvimo nesureikšminti ir paskaitos dalyviams negadinti nuotaikos.

Stebėjau vieno direktoriaus rytą mokyklos pirmojo aukšto fojė. Jis stovėjo centre ir sveikinosi su visais atėjusiaisiais sakydamas: „Sveiki, sveiki“. Paklausiau greta buvusios mokytojos, ar šis rytas kuo nors išskirtinis. Išgirdau, kad taip rytais direktorius sveikinasi jau 15 metų (nebent būna išvykęs arba serga). Jam mirus kitas direktorius tradicijos nebetęsė – mokytojai ilgėjos anų rytų.

Dabar daug metų dirbdama pedagogų kolektyvuose nebe Klausiu kolegų, kaip jie gyvena. Tiesiog pamačiusi suskumbu ištarti: KAIP SMAGU JUS MATYTI. BŪKIT PASVEIKINTI. GRAŽIOS DIENOS! Tą patį išgirstu atgal. Ne iš karto – po tam tikro adaptavimosi laikotarpio.

Mano lietuvių kalbos mokytojas Jonas Krivickas yra sakęs: „Bendruokite su gyvenimą teigiančiais žmonėmis – jie sparnus augina, venkite gyvenimą neigiančiųjų – jie sparnus apkarpo.“ Verkšlenantys, aimanuojantys, niurzgliai, piktuoliai, besiguodžiantys neigia gyvenimą ir gadina mums gerą ūpą. Bet patyriau ir kitokių dalykų: savo gyvenimo džiaugsmu galima ir gyvenimą neigiančiuosius užkrėsti. Ne iš karto pasiseka. Vienoje švietimo įstaigoje man prireikė septynių mėnesių, kol kolegos ėmė „atitirpinėti“.

Praktinis žingsnis. Patyrinėkite, kaip Jūsų kolegos (mokiniai, jų tėvai, mokyklos aptarnaujantysis personalas) atsakinėja į rytinį klausimą „Kaip gyvuojate?“ Pasisveikinkite su savo kolegomis „pakeldami“ jiems ūpą, nors patys jo neturite – atsiras. Pasisveikinkite džiaugsmingai su tais, su kuriais niekada džiugiai nesisveikindavote, nes jie nebuvo Jūsų žmonės. Pasisveikinkite su mokiniais kitaip nei visada. Juk tai nieko nekainuoja, o žaidimas įtraukia ir pačiam ūpą kelia.

Penktasis mažmožis: ŠAUNIAI PADIRBĖJOTE, KOLEGA!

Kasdien darome daugybę darbų. Atliekame mums skirtas užduotis. Esame įtraukiami į gausybę darbo grupių. Posėdžiuojame. Tariamės. Tiriamo. Pildome dokumentus. Visa tai – mūsų kasdienė rutina. Be jos neįmanoma. Švenčių mokykloje (kaip ir visur kitur) nedaug. Ko mums, rutinos įsuktiems, reikia, kad pedagoginis gyvenimas netaptų beskonis? Mums reikia... paglostymų (pagyrimų, komplimentų). Psichologiniai tyrimai rodo, kad paglostymo reikia mūsų fiziniam, psichologiniam ir socialiniam vystymuisi. Jaučiame vidinį poreikį būti aplinkinių pripažinti.

„Kaip dažnai jus giria? Kokį dalykinį komplimentą girdėjote per pastarąsias 45 dienas? Kas Jums jį pasakė? Kokioje aplinkoje? Kaip jautėtės išgirdę? Kaip reagavo aplinkiniai?“ Tokių klausimų užduodu

įvairioms auditorijoms. Matau kiek nustebusius pedagogų veidus. Kartais išgirstu repliką: „Labai čia reikia komplimentų“; „Aš pati sau pasakau komplimentą“; „Vis tiek neįsako to, ko tu tikiesi ar esi nusipelnęs“; „Geriau nieko nei primityvūs žodžiai“; „Jei vieną dieną pagiria, tai kitą dieną per galvą duoda.“ Versle net juokaujama, kad yra „paglostymo taupumas“, kurio dauguma paiso: negirk, net jei žmogus to ir vertas; nesiprašyk giriamas, net jei tau to labai reikia; nepriimk pagyrimų, net jei labai norisi; pasišaipyk iš to, kuris tave giria; neglostyk savęs (negirk savęs). Sakoma, kad taip žmogus tampa atsparingas žiauriam konkurencijos pasauliui ir jo netikėtumams. Manęs tokie argumentai neįtikina. Visai sužvėrėsi-me. Psichologai teigia, kad yra du mūsų nesugebėjimai: pirmasis – pasakyti tinkamą komplimentą kitam žmogui; antrasis – priimti kito tau adresuotą komplimentą.

Daug bendraudama su pedagogais sužinau, kad mokyklose jie retai kada išgirsta dalykinių komplimentų arba šie skamba primityviai. Jei tą patį iniciatyvų mokytoją per posėdžius ima pelnytai girti direktorius, po kurio laiko giriamajam prilimpa „favorito“ etiketė. Dalis mokytojų net pasako, kad geriau jau niekas jų viešai negirtų, kad tik kolegų priešiško nepajustų. Mokytojams itin sudėtinga priimti komplimentą. Net girdėju sakant: geriau jau tegul kas nors puola – gintis moku, o kai giria – ginklų neturiu ir esu labai pažeidžiamas. Kartą atvykusi į mokyklą ir koridoriuje pamačiusi puikų darbą (originalią skelbimų lentą), tuo pasidžiaugiau visiems mokytojams girdint. Pamačiau, kaip viena mokytoja ima slysti nuo kėdės ir slėptis už kito kolegos nugaros. „Mokytoja, gal tai Jūsų kūrybos vaisius?“ – paklausiau. „Iš kur žinote?“ – nustebė. Parodė kūno kalba – mokytoja ėmė slėptis, nes net ir ką nors vertinga sukūrusi nejaukiausiai jaučiasi giriamą...

Į mano seminarą vienos mokyklos mokytojų komanda atvyko po smagios šventės, kurią sukūrė mokytojų ketveriukė. Matydama patenkintus veidus ėmiau klausinėti, kas tą džiaugsmą jiems padovanėjo, paprašiau atsistoti organizatorius. „Pasakykite, šaunieji šventės varikliai, kas Jums per kelias valandas po šventės pasakė komplimentą ar pasidžiaugė renginiu“, – kreipiausi į organizatorius. Vienos mokytojos akyse sužibo ašaros, kita bandė prisiminti, kas ką sakė, bet nesėkmingai, trečia pasidžiaugė, kad direktorė po renginio užkulisuose apkabino... Pajuokavau: „Neverkite, mokytoja, kai kitąkart jie ves renginius, Jūs irgi pašykštėsite jiems gerų žodžių. Atsimokėsite tuo pačiu. Ir taip pasaka be galo, kol vieną dieną kultūros mokykloje neliks.“

Kartą paklausiau nedidukės kaimo mokyklos mokytojų, ar jie kada nors pasakė dalykinį komplimentą mokyklos vadovei, kuri per ketverius metus padarė neįmanomų dalykų, pamačiau nuleistas galvas. Įsijaučiau į jų kailį: Lietuvoje nėra įprasta sakyti komplimento vadovui, idant jis nepamanytų, jog jam pataikaujama.

„Nematau prasmės seilitės. Juk ir taip aišku, kas kada gera daro“, – kartą ganėtinais griežtai išrėžė vienas direktorius. „Direktorium, tai kam tada per posėdžius linskniojate, kas ką bloga padarė? Juk ir taip viskas aišku...“ Likome kiekvienas su savo nuomone.

Vargu bau, ar verta įrodinėti, kad nuoširdus ir gerai apgalvotas dalykinis komplimentas veikia efektyviau negu nuobauda. Be to, girdami geriname santykius su bendradarbiais, pakeliame nuotaiką ir kitam, ir sau, stipriname giriamojo savigarbos jausmą ir siejamės jam su teigiamomis emocijomis.

Dalykinių komplimentų galią tyrinėjantys psichologai pabrėžia, kad girti reikia už tokius nuopelnus, kuriuos tikrai nuoširdžiai vertiname (pagyrimai už vidutiniškas pastangas neįtikina ir nuvertėja). Nepakanka pasakyti: „Šauniai padirbėjote“ – verta įvardyti komplimento priežastį. Geriausia neatidėlioti ir nekaupiti komplimentų mėnesio ar trimestro pabaigai – nusipelnęs komplimento laukia šiandien iki darbo dienos pabaigos, nes rytoj jau bus per vėlu (per naktį perdegis laukdamas). Komplimentą verta sakyti bent dar dviem papildomoms ausims girdint – tai padvigubina teigiamą komplimentų poveikį.

Dirbdama pedagogų kolektyvuose, dažnai žaidžiu komplimentų žaidimą: aš – mokytojai komplimentą apie jos išvaizdą, o ji man – savo reakciją. Čia jau – mūsų pedagoginiai anekdotai.

„Kokia graži Jūsų suknelė“, – pagiriu.

„Ai, sena“, – atsako (nors suknelė nauja).

„Kaip gražiai nudažyti Jūsų plaukai“, – pagiriu.

„Ai, neišėjo, reikės perdažyti“, – atsako.

„Stilinga šukuosena“, – pagiriu.

„Šiandien galvos neploviau“, – atsako (matyt, kai išiplauna, dar gražiau atrodo).

„Daili Jūsų palaidinė“, – pagiriu.

„Nepatikėsite, skudurynė už du litus nusipirkau“, – atsako (nors visai neklusiau, kur ir už kiek pirkė...).

Praktinis žingsnis. Užsirašinėkite, kas, kada ir kokiomis aplinkybėmis bei kokį dalykinį komplimentą pasakė. Esu net specialią užrašų knygėlę pavadinusi „Malonumų knyga“, kurioje užsirašau ir tai, ką svarbaus man sakė mano kolegos, ugdytiniai, seminarų dalyviai. Tų malonių žodžių per gyvenimą išgirstame tikrai mažai. Jie padeda pakilti, atsitiesti, kai imame prarasti motyvus dirbti ar gyventi. Suskubkite pasakyti dalykinį komplimentą kolegai, kuris kažką svaraus padaręs jo

laukia šiandien iki darbo dienos pabaigos. Pasakykite jam komplimentą bent dar dviem ausims girdint – komplimento galia dvigubėja.

Šeštasis mažmožis: VAKARO PENKIAPIRŠTĖ

Kas vakarą artėjame prie tos dienos finišo. Prie finišo linijos išmoku stabtelėti. Vienas kolega išmokė mane dienos darbų ar rezultatų susumavimo metodo „PENKI PIRŠTAI“ (pagal Bodo Šeferį). Kas vakarą lankstau pirštus į kumštį. **Užlenkiu mažąjį pirštą.** Tai mano mintys. Prisimenu, ką nauja šiandien sužinojau, ko išmokau, ką sugalvojau pati, ką išgirdau iš kitų, kas man bus naudinga, kur suklydau, kokias išvadas padariau iš savo ar kitų klaidų. Įsivardiju tris įdomias ir praktiškas naujas idėjas (mažiau negalima). **Užlenkiu bevardį pirštą.** Tai mano artimieji žmonės. Ką jiems šiandien padariau? Nupirkau, paskambinau, aplankiau, padėjau. O jei nespėjau, suskumbu. **Užlenkiu didįjį pirštą.** Tai mano sielos būseną. Prisimenu, kokia šiandien buvo mano nuotaika: kupina džiaugsmo, entuziazmo, ar nusiminimo, nusivylimų? Kas lėmė? Ką vertėtų daryti taip pat arba kitaip? **Užlenkiu rodomąjį pirštą.** Tai mano tarnystės pirštas. Kokių ir kam paslaugų šiandien padariau? Kuo buvau naudinga? **Užlenkiu nykštį.** Tai mano fizinis būvis. Įsivertinu fizinę savijautą, įsivardiju, ką padariau, kad kūnas būtų puikios formos. Kumštyje – mano stiprybė.

Praktinis žingsnis. Vakare užlenkdam pirštus ir sau „atsiskaitydami“ retsykiais užsirašykite, ką esate numatę kiekvienam pirštui „tobulinti“, kad tai būtų ne vien buhalterinė apskaita, bet ir prognozė. Dažnai šį žaidimą žaidžiu ir su studentais. Išgirstu, kad vieni jų pirštai „daugiau dirba“, kiti „poilsiauja“.

Septintasis mažmožis: MOKYTOJAU, AR TURI SVAJONĘ?

Užduodu keistą klausimą Lietuvos mokytojui, kuriam ir „moka mažai“, ir „garantijų nesuteikia“, ir „visuomenė negerbia tiek, kiek jis nusipelnė“, ir „popierizmas baigia pasmaugti“, ir „vaikų mažėja“, ir „mokyklos vadovai engia“. Daugiau nei prieš metus, būdama projekto „Lyderių laikas“ pirmojo etapo baigiamojoje konferencijoje, išgirdau prof. A. Hargreaves užduotį tasyk gausiai susirinkusiai Lietuvos švietimo lyderių auditorijai: „Savo kaimynui pasakykite, ar turite svajonę, ir įvardykite ją.“ Pasigirdo šurmulyš, iš kelių vietų tylus juokas ir replikos: „Didžiausia Lietuvos pedagogo svajonė – išgyventi, išlikti“; „Neperrarasti darbo“; „Išlaikyti mokyklos statusą (kad rajono politikai vidurinės nepaverstų pagrindine)“; „Išlaviruoti rajono ar miesto politikos vingiuose“; „Ramiiai sulaukti pensijos.“ Be to, buvo girdėti ir tradicinis akcentas: „Bepigu tiems užjūrių profesoriams apie svajones knygas rašyti – ten juk viskas kitaip.“

Visiems žmonėms yra suteiktos trys likimo dovanos: **nuolatinis veržimasis į priekį, dvejonės**, ar teisinga kryptis, ir **baimė**, kad gali nepasisiekti.

Moderni Lietuvos mokykla jau išmoko veržtis į priekį – formuluoti tikslus, kuriuos atskleidžia strateginiai, ilgalaikiai ir trumpalaikiai veiklos, pamokos planai, konkretaus mokytojo kompetencijų portfelio dokumentai. Juk juose numatyti tikslai – savitos mūsų svajonės. Bet aš kalbu apie mažiau formalias svajones. Ar turiu savo – mokytojos – svajonę? Studentams nuolat primenu, kad abstrakčių svajonių nebūna – patariu suformuluoti tikslią svajonę ir užrašyti ją popieriaus lape. Ir to negana – lapą su užrašyta svajone verta pakabinti matomiausioje vietoje (pavyzdžiui, ant šaldytuvo), kad eidami pro šalį nuolat skaitytume ir šitaip save įtikintume imtis veiksmų. Studentai, išgirdę apie mano šaldytuvą, padedantį įgyvendinti svajones, pradeda svajoti „ant savų šaldytuvų“. Šio vidurvasario laiškėlis iš studentės: „Rašo Jums Vilija... (Vilniaus kolegijos Turizmo ir viešbučių administravimo C grupės studentė). Pirmiausia mes su Laima... norime Jums nuoširdžiai padėkoti už „Laurinčiukienės šaldytuvo metodą“. Būtent taip nusprendėme jį pavadinti. Kalbu apie tai, kad savo norą svajonę užsirašėme ant šaldytuvo, na ir kaip Jūs jau supratote, šiuo metu abi Turkijos viešbučiuose atliekame praktiką. Štai pagaliau padėkojau...“

Praktinis žingsnis. Pernai Bulgarijoje nusipirkau matriošką (iš septynių medinių lėlyčių). Visus šiuos mokslo metus aš ir studentai žaidėme su ja – mokėmės svajoti strategiškai. Rekomenduoju jiems savo pedagogines ir kitokias svajones kurti panašiu principu. **Didžiausioji matrioška:** rezultatas ar vaizdinys. Ko noriu pasiekti? (Kaip galėčiau suformuluoti savo svajonę? Kas yra mano – profesionalės – Džomolungma? Užrašau ir pakabinu matomoje vietoje.) **Antroji matrioška:** požymiai. Kaip sužinosiu, kad įgyvendinau svajonę: ką pajausiu, pamatysiu, išgirsiu, ką gebėsiu padaryti? **Trečioji matrioška:** sąlygos. Kur, kada, su kuo sieksiu svajonės? **Ketvirtoji matrioška:** priemonės. Kokių resursų reikia svajonei įgyvendinti? **Penktoji matrioška:** kliūviniai. Kas trukdo ar gali trukdyti? **Šeštoji matrioška:** rezultatai. Kas bus, jeigu pasiseks arba nepasiseks? **Septintoji matrioška:** vertingumas. Ar verta eikvoti jėgas savo svajonei įgyvendinti? Kodėl verta?

Sėkmės svajojant. Kartą man viena kolegė leptelėjo: „Bepigu Tau svajoti. Tau nedarbas negresia.“ Gresia ir man, tik žinau, kad svajodama prisivajuoju ir randu naują.

Mažmožiais dalijosi Lidija Laurinčiukienė, vis tebesvajojanti pedagogė

Mažais žingsneliais skaitymo džiaugsmo link

Siekdami, kad pradinį klasių mokiniai ugdytųsi sklandaus ir sąmoningo skaitymo įgūdžius, mokytojai suprasti negrožinių ir grožinių tekstų savitumą, gebėtų pasirinkti literatūros kūrinius, mes, mokytojai, ieškome būdų, kaip sudominti mokinius nauju kūriniumi ir jo autoriumi, sukurti emocinę atmosferą.

Dailininko ir rašytojo Kęstučio Kasparavičiaus parašytas ir nupeštas istorijas jau spėjo pamėgti ne tik mažieji, bet ir suaugusieji skaitytojai. Mokyklos bibliotekoje šio autoriaus knygos neguli lentynose, o ir dauguma mokinių turi bent po vieną nuosavą knygą.

Trečios klasės lietuvių kalbos vadovėlio komplektas „PUPA“ (autorės J. Banytė, Dž. Kuzavinienė, V. Vyšniauskienė) supažindina su šio amžiaus mokiniams tinkama Kęstučio Kasparavičiaus biografijos ir kūrybos medžiaga. Norėčiau pasidalyti patirtimi, kaip organizavau darbą šia tema savo klasėje.

Lankydami 2012 metų Vilniaus knygų mugėje, ne tik nusipirkau leidyklos „Niekio rimto“ išleistą Kęstučio Kasparavičiaus naujausią knygą „Sapnų katytė“, bet ir ilgokai stebėjau autoriaus iliustravimo pamoką vaikams.

Iš knygų mugės nuotraukų ir informacijos apie K. Kasparavičiaus veiklą bei populiarumą pasaulyje parengiau skaidrių. Jas panaudojau per pamoką kartu su „PUPOS“ vadovėliu ir pratybų sąsiuviniumi.

Su knyga „Sapnų katytė“ supažindinau skaitydama ją balsu. Parengusi mokinius sąmoningai klausytis, uždaviau 15 klausimų, suskirstytų į keturias dalis pagal teksto loginės minties poskyrius. Atsižvelgdama į mokinių ugdymo individualias programas, pa-

teikia ir įsivertinimo lentelę. Išklausę skaitomos dalies tekstą, mokiniai atsakė į klausimus, aptarė juos grupėmis, pasitikrino, o kai baigiau skaityti visą knygą, įsivertino.

Mokiniams labai patiko knygos iliustravimo idėja. Kaip ir autorius, ją pavadino „Sapnų upė“ ir pamėginome įgyvendinti per dailės ir technologijų pamoką. Grupelėmis mokiniai piešė sapnų katytę su mergaite, kirpo, spalvino ir klijavė sapnų upės lelijų žiedus ir lapelius.

Paruoštą iliustraciją pritaikėme per Knygos dieną. Mokyklos bibliotekoje vykstančiame renginyje keli trečiokai papasakojo apie knygą „Sapnų katytė“ ir pakvietė klausytojus lelijų lapeliuose užrašyti savo skaitytų knygų veikėjus, kuriuos norėtų susitikti sapnuose ir „paleisti“ mūsų sapnų upėje.

„Katyte Piksė žinojo, kad kažkur tarp žemės ir dangaus susitinka tie, kurie sapnuoja, ir tie, kurie sapnuojasi. Jų mintys susipina, pakyla aukštai virš debesų, pasigainioja ir paraudusios nuo rytmečio saulės išsiskiria.“ (K. Kasparavičius).

Būdama pradinį klasių mokytoja, žinau, norint, kad sapnuose būtų daug susitikimo džiaugsmo, tikrovėje reikia patirti skaitymo džiaugsmą. Laukdama rugsėjo, maštau, kiek mano mokiniai paaugo per vasarą skaitydami, kokio ūgio jų Knygų medžiai, su kokiais naujais knygų veikėjais jie norėtų susitikti sapnų upėje...

Birutė Žigienė,

Panevėžio rajono Naujamiesčio vidurinės mokyklos pradinį klasių vyresnioji mokytoja

Ar Jūsų vaikas jau turi knygų medį?

Užsukite į knygynus „Pegasas“ ir pasiimkite savo knygų medį. Skaitykite, klijuokite medžio lapelius ir rudenį dalyvaukite daugiausiai knygų perskaiciusių vaikų rinkimuose.

Kviečiame visus iš naujo atrasti malonumą leisti laisvalaikį su knyga ir padėti Lietuvai tapti daugiausia skaitančia šalimi Europoje.

Alma littera PEGASAS
Daugiau informacijos www.almalittera.lt/ugreskaitymas

Labdisc – laboratorija, kuri telpa delne

I – V klasės mokiniams
Labdisc Primo.

Matuojama:

- atstumas;
- vidinė temperatūra (papildomas zondas);
- GPS;
- širdies ritmas;
- išorinė temperatūra;
- šviesumas;
- garso lygis.

V – XII klasės mokiniams
Labdisc Enviro.

Matuojama:

- barometrinis slėgis;
- kalorimetras;
- išorinė temperatūra;
- GPS;
- IR temperatūra;
- PH;
- santykinė drėgmė;
- garso lygis;
- vidinė temperatūra;
- drumstumas;
- UV.

DAUGIAU INFORMACIJOS APIE LABDISC LABORATORIJAS JUMS SUTEIKS LEIDYKLOS „ŠVIESA“ ŠVIETIMO SISTEMOS KOORDINATORIAI.

Informacijos, kaip įsigyti „Aktyviausias pamokas“, įvairias mokomąsias priemones, Jums suteiks „Šviesos“ leidyklos švietimo sistemos koordinatoriai:

Eglė Miškinytė
el. p. e.miskinyte@sviesa.lt
tel. 8 687 93 943
Vilnius, Trakai, Šalčininkai

Agnė Krutulienė
el. p. a.krutuliene@sviesa.lt
tel. 8 620 52 076
Kaunas, Jonava, Kėdainiai, Raseiniai, Jurbarkas

Rūta Kučinskienė
el. p. r.kucinskiene@sviesa.lt
tel. 8 612 70 971
Klaipėda, Palanga, Kretinga, Skuodas, Mažeikiai, Plungė, Telšiai, Rietavas, Neringa, Šilutė, Tauragė, Pagėgiai

Dainius Kulbis
el. p. d.kulbis@sviesa.lt
tel. 8 616 25 026
Panevėžys, Pasvalys, Biržai, Pakruojis, Radviliškis, Šiauliai, Joniškis, Kelmė, Akmenė, Naujoji Akmenė

Giedrius Vidžiūnas
el. p. g.vidziunas@sviesa.lt
tel. 8 620 19 630
Ukmergė, Molėtai, Širvintos, Švenčionys, Utena, Anykščiai, Kupiškis, Rokiškis, Zarasai, Ignalina, Visaginas, Vilniaus raj.

Jurgita Skominienė
el. p. j.skominiene@sviesa.lt
tel. 8 698 74 692
Marijampolė, Šakiai, Vilkaviškis, Kalvarija, Kazlų Rūda, Alytus, Prienai, Birštonas, Lazdijai, Druskininkai, Varėna, Kaišiadorys, Elektrėnai

MOKYTOJO darbo kalendorius 2012–2013 m.

Leidykla „Šviesa“, 2012 m.
Formatas 13 × 20 cm
Apimtis 400 psl.

Mokytojo darbo kalendorius – tai darbo planavimo knyga, parengta specialiai mokytojams, atsižvelgiant į jų darbo poreikius ir specifiką.

Speciali nuolaidų kortelė tik mokytojams!

Kortelės privalumai:

- išskirtinės nuolaidos pratybų sąsiuviniams;
- išskirtinės akcijos, nuolaidos, specialūs pasiūlymai knygoms;
- informacija apie karščiausias knygų naujienas ir vykdomas akcijas;
- kvietimai į renginius.

VILNIUS Ozo g. 25, PC „Akropolis“ Saltoniškių g. 9, PC „Panorama“ Konstitucijos pr. 16, PC „VCP“ Pylimo g. 53/2 Didžioji g. 1	ŠIAULIŲ Aido g. 8, PC „Akropolis“	KEDAINIŲ J. Basanavičiaus g. 47D	SAIKAI V. Kudirkos g. 35
KLAIPĖDA Talkos pr. 61, PC „Akropolis“ Talkos pr. 139, PC „BIG“	KAUNAS K. Barausko g. 66A, PC „Molas“ Laisvės al. 29 Laisvės al. 75	LIUŠKŲ Smetliko g. 61, PC „Babilonas“ Respublikos g. 21 Vilniaus g. 14	KUPIŠKIS Vytauto g. 8
MAŽEIKIAI Senkelio g. 14A, PC „Eifelis“	LIUŠKŲ Lietuvinių g. 42	ANYKŠČIAI A. Barausko g. 1/Paupio g. 2	RAVILAIŠKIS Gedimino g. 26*
TELŠIAI Gedimino g. 3	DRUSKININKAI Kociulikos g. 12*	ALYTUS Jotvingių g. 15* Jotvingių g. 3*	PRENAI Vytauto g. 30

www.pegasas.lt

„Šoktoną“ rengė: Edita Linkevičiūtė, Lina Virozerovienė, Jūratė Mikulevičiūtė, Lidija Rasimavičienė, Linas Spurga, Andrius Ravka, Janina Šulčienė.

UAB leidykla „Šviesa“
E. Ožeškienės g. 10, LT-44252 Kaunas
Elektroninis paštas: info@sokvadoveliai.lt
Interneto puslapis: <http://www.sokvadoveliai.lt>
<http://www.sviesa.lt>
© Leidykla „Šviesa“